

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

**Diplomsko delo
visokošolskega programa**

**PРАВNA UREDITEV STARŠEVSKEGA
VARSTVA IN DRUŽINSKIH PREJEMKOV V
REPUBLIKI SLOVENIJI**

Katja Možina

Ljubljana, julij 2010

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo
visokošolskega programa

**PРАВNA UREDITEV STARŠEVSKEGA VARSTVA IN DRUŽINSKIH
PREJEMKOV V REPUBLIKI SLOVENIJI**

Kandidatka: Katja Možina
Številka indeksa: 04035607

Mentor: prof. dr. Zvone Vodovnik

Ljubljana, julij 2010

POVZETEK

V diplomskem delu so predstavljene pravice, ki izhajajo iz zavarovanja za starševsko varstvo in družinske prejemke. Temeljni, krovni zakon, ki te pravice ureja, je Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (ZDSP). Uvodoma je predstavljen prejšnji zakon, ki je urejal te pravice, tj. Zakon o družinskih prejemkih, ki je prenehal veljati z zdajšnjim ZSDP-jem leta 2001. V obeh je določeno, kdo je upravičenec do teh pravic in dodatkov, v kolikšni višini in pa seveda potek postopka za pridobitev pravic oziroma dodatkov. Prikazani pa so tudi primeri iz prakse. Predstavljen pa je tudi predlog novega družinskega zakonika, predvsem tisto področje, ki se tiče širše definicije družine, družinske politike ter starševstva in redefiniranja zakonske zveze, kako je družinski zakonik povezan z ZSDP-jem ...

Ključne besede: starševsko varstvo; starševski dopust; družinski prejemki; postopek uveljavitve pravic; družinski zakonik; človek; delo

SUMMARY

Graduate paper presents the rights subject to the parental protection insurance and family benefits. Basic Act providing those rights is Parental Protection and Family Benefits Act (PPFB). Initially paper illustrates the Family Benefits Act, which ceased to take effect in 2001 by passing the PPFB. Both are providing beneficiaries to the rights and benefits, conditions and the procedures of obtaining aforementioned rights and benefits. Paper includes also a case law. Additionally paper contains also a summary of the proposal of the Family law referring particularly to the family relationships, parental and family policy including redefinition of the marriage and the relation between Family Law and PPFB.

Keywords: parental care, parental leave, family benefits, the enforcement of process; Family Law; man; work

KAZALO

POVZETEK	ii
SUMMARY	iii
KAZALO	iv
1 UVOD	1
1.1 IZHODIŠČE	1
1.2 NAMEN IN CILJI	1
1.3 METODE DELA	2
1.4 STRUKTURA DIPLOMSKEGA DELA	2
2 ČLOVEKOVO DELO IN SOCIALNA VARNOST	3
2.1 ČLOVEK IN DELO	3
2.2 SOCIALNA VARNOST	4
2.2.1 Načela socialne varnosti	5
2.3 SOCIALNA ZAVAROVANJA	6
2.3.1 Socialno varstvo	7
3 STARŠEVSKO VARSTVO IN DRUŽINSKI PREJEMKI	8
3.1 DRUŽINSKA POLITIKA	8
3.2 ZGODOVINA ZAKONA O STARŠEVSKEM VARSTVU IN DRUŽINSKIH PREJEMKIH	10
3.3 ČLENITEV IN VSEBINA ZAKONA O STARŠEVSKEM VARSTVU IN DRUŽINSKIH PREJEMKIH	10
3.4 ODLOČANJE NA PRVI IN DRUGI STOPNJI	11
3.5 NOVA DRUŽINSKA ZAKONODAJA IN KAKO TO VPLIVA NA ZAKON O STARŠEVSKEM VARSTVU IN DRUŽINSKIH PREJEMKIH	12
4 STARŠEVSKO VARSTVO	15
4.1 ZAVAROVANCI ZA STARŠEVSKO VARSTVO	15
4.2 PRAVICA DO STARŠEVSKEGA DOPUSTA	17
4.2.1 Porodniški dopust	18
4.2.2 Očetovski dopust	19
4.2.3 Dopust za nego in varstvo otroka	20
4.2.4 Posvojiteljski dopust	21
4.3 PRAVICA DO STARŠEVSKEGA NADOMESTILA	22
4.4 PRAVICA STARŠEV DO KRAJŠEGA DELOVENGA ČASA IN DO PLAČILA PRISPEVKOV ZA SOCIALNO VARNOST ZARADI STARŠEVSTVA	24
4.5 VARSTVO DELAVCEV ZARADI NOSEČNOSTI IN STARŠEVSTVA	26
4.6 PRAVICA DO ODMORA ZA DOJENJE	28
5 DRUŽINSKI PREJEMKI	29
5.1 PRAVICA DO DRUŽINSKIH PREJEMKOV	29
5.1.1 Starševski dodatek	29

5.1.2	Pomoč ob rojstvu otroka	31
5.1.3	Otroški dodatek.....	32
5.1.4	Dodatek za veliko družino	37
5.1.5	Dodatek za nego otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo	37
5.1.6	Delno plačilo za izgubljeni dohodek	38
5.2	IZPLAČEVANJE NADOMESTIL IN DRUŽINSKIH PREJEMKOV TER USKLAJEVANJE PREJEMKOV	43
5.3	POVRNITEV ŠKODE IN NADZOR	43
5.4	EVIDENCE IN VARSTVO OSEBNIH PODATKOV	44
5.5	PREDVIDENE NOVOSTI	46
5.5.1	Družinski zakonik.....	46
5.5.2	Direktiva o starševskem varstvu	47
5.5.3	Direktiva o nosečih delavkah	48
6	PRIMER IZ PRAKSE.....	50
6.1	SODNA PRAKSA	51
7	ZAKLJUČEK.....	54
	LITERATURA.....	57
	PRAVNI VIRI	59
	DRUGI VIRI	61
	SEZNAM TABEL	64
	SEZNAM UPORABLJENIH OKRAJŠAV.....	65
	IZJAVA O AVTORSKEM DELU IN NAVEDBA LEKTORJA	66

1 UVOD

1.1 IZHODIŠČE

V diplomskem delu predstavljam pravno podlago za uveljavljanje pravic iz naslova starševskega varstva in družinskih prejemkov. V delu je opisan postopek, kako se uveljavljajo pravice in pridobivajo družinski prejemki, kakšne vrste pravic in prejemkov poznamo ter kdo in v kolikšni meri je do tega upravičen. Ustava določa, da država varuje družino, materinstvo, očetovstvo, otroke in mladino ter ustvarja za to varstvo potrebne razmere. Zato država na nek način ščiti tiste, ki se odločijo ustvariti družino s tem, da jim pomaga skozi prvo obdobje starševstva z različnimi dodatki, prejemki in nadomestili. Starši imajo pravico in dolžnost vzdrževati, izobraževati in vzgajati svoje otroke. Ta pravica in dolžnost pa se jim lahko odvzame ali omeji samo iz razlogov, ki jih zaradi varovanja otrokovih koristi določa zakon. Starševsko varstvo in družinske prejemke pa ne ureja samo domača zakonodaja, ampak tudi kar nekaj zakonodaje z mednarodnega področja kot na primer Konvencija o otrokovih pravicah, po kateri otrok pomeni vsako človeško bitje, mlajše od osemnajst let, razen če zakon, ki se uporablja za otroka, določa, da se polnoletnost doseže že prej, in še druge, ki bodo predstavljene v nadaljevanju diplomskega dela.

1.2 NAMEN IN CILJI

Starši in družine imajo pravice, ki jih lahko uveljavljajo v vsakodnevnem življenju in katere jim pripadajo že po zakonu. Za ta zakon pa je odgovorna država, katere dolžnost je, da ga sprejme in zagotovi ugodne razmere za življenje svojih državljanov, kajti že Ustava v svojem 2. členu opredeljuje Slovenijo kot pravno in socialno državo. To pomeni, da zagotovi tako stanje, v katerem se lahko normalno živi, da so vsakomur zagotovljene enake pravice, da se vse ljudi obravnava enako, da je zagotovljena enakopravnost, in zakonodajo, ki nam omogoča uveljavljanje pravic na področju starševskega varstva in družinskih prejemkov. S tem nam omogočijo, da lažje prebrodimo skozi obdobje starševstva in da pridobimo razne dodatke oziroma nadomestila, ki nam pripadajo v tem času. Z družinsko politiko želimo ne samo dostojno življenje, ampak želimo z ukrepi spodbujati večjo rodnost, vzpostavljati razmere za enak razvoj vseh otrok, ... Namen diplomskega dela je opredeliti vse pojme, ki se nanašajo na starševsko varstvo in družinske prejemke. Glavni cilj pa je pojasniti vse pravice, s katerimi se starši srečujejo v obdobju starševstva, katere so njihove posebnosti in na kaj morajo biti posebej pozorni pri uveljavljanju svojih pravic.

1.3 METODE DELA

V diplomskem delu sem uporabljala primarne in sekundarne vire, pri čemer sem podatke črpala tudi iz strokovne literature, člankov, publikacij in internetnih virov. Primarno pa sem uporabljala slovensko in tujo zakonodajo: Evropska konvencija o uresničevanju otrokovih pravic, Ustavo Republike Slovenije, zakone, podzakonske akte in tudi pravilnike.

1.4 STRUKTURA DIPLOMSKEGA DELA

V uvodu je predstavljeno izhodišče diplomskega dela, namen in cilji, metode dela in pa struktura diplomskega dela.

V drugem poglavju sta opredeljena človek in njegovo delo, opredeljena pa so tudi socialna varnost in socialna zavarovanja.

Tretje poglavje je namenjeno starševskemu varstvu in družinskim prejemkom. Najprej je predstavljen prejšnji zakon, tj. Zakon o družinskih prejemkih, nato pa novi zakon, in sicer Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih, njegova členitev, vsebina ter tudi predlog novega družinskega zakonika in kako to vpliva na Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih.

V četrtem poglavju je opredeljeno starševsko varstvo. Tu je bolj podrobno predstavljeno, kdo so zavarovanci za starševsko varstvo, katere pravice izhajajo iz naslova starševskega varstva ter kakšen je postopek uveljavljanja pravic iz zavarovanja za starševsko varstvo.

Peto poglavje je namenjeno družinskim prejemkom, katere družinske prejemke poznamo in postopek uveljavljanja pravic do družinskih prejemkov. Opredeljene pa so tudi predvidene novosti, in sicer s področja družinskega zakonika, direktive o starševskem varstvu in direktive o nosečih delavkah.

V šestem poglavju je predstavljen konkreten primer iz prakse in primer iz sodne prakse.

V zadnjem, sedmem poglavju, pa so na kratko povzete bistvene stvari, ki so bile predstavljene skozi diplomsko delo.

2 ČLOVEKOVO DELO IN SOCIALNA VARNOST

2.1 ČLOVEK IN DELO

Delo je temeljna človekova pravica in dobrina, ki jo varuje Splošna deklaracija človekovih pravic. Sprejela in razglasila jo je Generalna skupščina Združenih narodov 10. decembra 1948 z resolucijo št. 217 A (III). Ta deklaracija v svojem 23. členu določa, da ima vsakdo pravico do dela in proste izbire zaposlitve, do pravičnih in zadovoljivih delovnih pogojev in do varstva pred brezposelnostjo. Vsakdo, brez kakršne koli diskriminacije, ima pravico do enakega plačila za enako delo. Kdor dela, ima pravico do pravične in zadovoljive nagrade, ki zagotavlja njemu in njegovi družini človeka vreden obstoj in ki naj se po potrebi dopolni z drugimi sredstvi socialnega varstva¹. Človeku njegovo delo in zaslužek, ki mu ga prinaša, omogoča, da ustvari družino, zagotavlja mu dostop do zasebne lastnine, z njim pa posameznik prispeva k razvoju celotnega človeštva.

Prav tako kot Splošna deklaracija človekovih pravic tudi Ustava Republike Slovenije opredeljuje človekovo delo. Ustava² zagotavlja svobodo dela. Vsakdo prosto izbira zaposlitev in vsakomur je pod enakimi pogoji dostopno vsako delovno mesto. Prepoveduje pa prisilno delo. Slovenija je pravna in socialna država, kar pomeni, da uredi družbena razmerja tako, da omogoča posameznikom, da s svojim delom pridobivajo sredstva, ki jih potrebujejo zase in za svojo družino. Dolžnost države je, da s predpisi zagotovi vse pogoje za uveljavitev tega cilja, pa tudi, da zagotovi socialno varnost oseb, ki so zaposlene, in tudi tistih, ki niso.

Človek lahko opravlja delo kot posameznik, neodvisno od drugih, lahko pa se vključi v organiziran delovni proces v različnih vrstah organizacij, v katerih se opravlja delo. Poznamo različne oblike organizacij, v katerih se lahko opravlja delo. Organizirano delo se opravlja v različnih organizacijah, ki delujejo v gospodarstvu, kot so gospodarske družbe, banke, zavarovalnice, ... Delo se lahko opravlja tudi v negospodarstvu, pri izvajanju negospodarskih dejavnosti. Delo se opravlja tudi v državnih organih, v katerih zaposleni s svojo dejavnostjo omogočajo opravljanje nalog države in organov, v katerih so zaposleni.

Z vidika organiziranja dejavnosti organizacije je delo sekundarni produkcijski tvorec, z vidika pomena pa enakovreden produkcijski tvorec z drugimi. Zaposleni, ki se v organizaciji vključijo v organiziran delovni proces, se podredijo vodstvu organizacije. Pri vodenju organizacije morajo upoštevati cilje organizacije, ki so opredeljeni z različnimi interesi. Vključitev posameznikov v delovni proces prinaša tem osebam različne individualne in kolektivne pravice, obveznosti in odgovornosti. S pravnega vidika se pogosto pojavljajo dvomi, ali gre v konkretnem primeru opravljanja dela za

---

¹ Splošna deklaracija človekovih pravic. Generalna skupščina Združenih narodov, 10. december 1948, 23. člen.

² Ustava Republike Slovenije. Ur. l., št. 33I/1991-I, 2. člen, 49. člen.

odvisno delo, to se pravi za delovno razmerje, ali pa gre za avtonomno delo. Odločilni pri tem sta prava vsebina razmerja in prava volja strank. Avtonomno delo pa opravljajo osebe, ki po predpisih lahko samostojno opravljajo neko pridobitno dejavnost. To so »samozaposlene« osebe, kot so delodajalci, ki so lahko fizične osebe, osebe, ki opravljajo delo za lastni račun, družinski člani, ki za delo ne prejemajo plače, ...

2.2 SOCIALNA VARNOST

Socialna varnost je družbena vrednota, stanje človeške varnosti in družbene stabilnosti. To je sistem razmerij, katerega značilnost je, da se osebam, katerih stanje je prizadeto ali ogroženo, zagotavljata nujna gospodarska in druga pomoč na temelju socialnih pravic. To so pravice iz socialne varnosti, ki jih oseba lahko uveljavi, če je po predpisih, ki urejajo posamezno področje socialne varnosti, upravičena do te pravice. To je socialna pravica, ki je po svoji pravni naravi osebna pravica in jo uvrščamo med temeljne človekove pravice. Socialne pravice in njim ustrezne pravno urejene obveznosti in odgovornosti udeležencev socialnih razmerij so urejene v dveh organizacijskih in pravnih sistemih socialne varnosti. V Sloveniji sta se uveljavila dva sistema, ki se dopolnjujeta, to sta:

- sistem socialnih zavarovanj, v okviru katerih se udeležencem konkretnega socialnega zavarovanja zagotavljajo sredstva za zagotavljanje pravic zavarovancev ob nastanku socialnega primera (zdravstveno, pokojninsko in invalidsko zavarovanje, zavarovanje za primer brezposelnosti, starševsko in otroško varstvo) in
- sistem socialnega varstva, v okviru katerega se zagotavljajo minimalne socialne pravice tistim, ki niso varovani pred posledicami nastanka socialnih primerov v okviru sistema socialnih zavarovanj³.

Tudi Ustava Republike Slovenije opredeljuje socialno varnost. Po določilih 1. člena Ustave je Slovenija demokratična republika, kar pomeni, da so vsa pomembna določila urejena tako, da pri urejanju in uresničevanju pravic in obveznosti iz teh razmerij sodelujejo tudi udeleženci teh razmerij. Načelo demokratičnosti se na področju socialne varnosti kaže v sestavi organov upravljanja organizacij oz. zavodov, ki zagotavljajo izvajanje sistema socialnih zavarovanj, v katerih imajo zavarovanci svoje predstavnike.

V drugem členu Ustave je določeno, da je Slovenija pravna in socialna država. Da je Slovenija socialna država pomeni, da je dolžna zagotavljati ugodne razmere za uresničevanje kratkoročnih in dolgoročnih družbenih in osebnih socialnih interesov ljudi. Se pravi, da mora voditi tako politiko in sprejemati tako zakonodajo, da bodo zagotovljene ustrezne okoliščine za uresničevanje in varovanje socialnih interesov in potreb posameznikov in družbe kot celote.

---

³ Vodovnik, 2006, str. 153–154.

50. člen Ustave določa, da imajo državljani pod pogoji, ki so določeni z zakonom, pravico do socialne varnosti. Država z ustreznimi zakoni ureja obvezno zdravstveno, pokojninsko, invalidsko in druga socialna zavarovanja ter skrbi za njihovo delovanje. Država varuje družino, materinstvo, očetovstvo, otroke in mladino ter ustvarja za to varstvo potrebne razmere. Država je prav tako dolžna zagotavljati možnosti in ustrezne razmere za uresničevanje svoboščin staršev, da se odločajo za rojstva svojih otrok⁴.

2.2.1 Načela socialne varnosti

Pravni sistem je sestavljen iz številnih pravnih podsistemov. Njihov predmet so značilna posebna družbena razmerja, ki so urejena z vsebinsko zaokroženimi skupinami pravnih norm. Razmerja med posameznimi sestavinami sistema so nejasna, kar se kaže v možnih težavah pri razlagi pravnih norm ter značilnosti pravnih institutov. Sredstva, s katerimi je mogoče odpravljati težave pri teh aktivnostih, so pravna načela, ki se izoblikujejo na posameznem področju družbenih razmerij, kakršna so tudi socialna razmerja. Načela so oblikovana tako, da upoštevajo ustavne temelje in druge sorazmerno abstraktne pravne norme, ki so običajno urejene v uvodnih določilih zakonskih in drugih predpisov. Ta načela so:

- načelo enotnosti socialne varnosti – enotnost sistema socialne varnosti ima temelje v Ustavi RS, ki državi nalaga dolžnost organiziranja elementov sistema socialne varnosti. Nosilci sistema socialne varnosti so različni subjekti s svojimi interesi, zato Ustava nalaga državi dolžnost, da zagotovi vsakomur minimalno socialno varnost ter da organizira javno službo, ki skrbi za njeno zagotavljanje;
- načelo vzajemnosti in solidarnosti – vsebina načela vzajemnosti je, da so prispevki posameznika za socialno varnost v obliki različnih davščin odvisni zlasti od njegovih dohodkov in premoženjskih možnosti, uživanje pravic, s katerimi se upravičencem zagotavljajo koristne dobrine, pa od prispevkov posameznika ni v celoti odvisno. Načelo solidarnosti je načelo, po katerem je vsakomur priznana pravica, da se mu iz javnih sredstev zagotavljajo najnujnejše življenjske dobrine, če iz objektivnih razlogov ne more sam sodelovati pri zagotavljanju sredstev s plačevanjem ustreznih davščin;
- načelo univerzalnosti – sistem socialne varnosti je zasnovan tako, da v okviru svojih podsistemov poskuša zajeti čim več oseb, ki jih doletijo socialni primeri. To je značilno predvsem za socialno varstvo, zdravstveno varstvo, pokojninsko in invalidsko zavarovanje ter družinska razmerja. Načelo popolnosti, splošnosti oz. univerzalnosti se pri pravnem urejanju socialnih pravic kaže v tem, da se socialne pravice postopoma širijo;
- načelo demokratičnosti ter privatizacije – pri obveznih socialnih zavarovanjih in socialnem varstvu prevladuje avtoritarno urejanje socialnih razmerij s predpisi, kjer se pojavljajo elementi demokratičnosti, kar se kaže zlasti v pravicah udeležencev socialnih razmerij, da tudi oni lahko aktivno soodločajo pri upravljanju posameznih področij socialne varnosti. Pri nas je značilen proces

---

⁴ Ustava RS Ur. l., št. 33I/1991-I, 1., 2., 50., 53. in 55. člen.

postopne privatizacije socialnih zavarovanj. V okviru prostovoljnih socialnih zavarovanj lahko udeleženci sami odločajo o organiziranju sistema zavarovanja, upravljanju tega sistema ter določanju kriterijev za uveljavljanje pravic;

- načelo zakonitosti – pravna razmerja med osebami so urejena z obveznimi predpisi na eni strani ter neobveznimi predpisi ter akti proste volje udeležencev pravnega razmerja na drugi strani. Načelo zakonitosti je značilno za pravna razmerja s prevladujočimi elementi javnega prava pred elementi zasebnega prava. Jedro vsebine tega načela je, da so ključni elementi pravnih razmerij urejeni s konkretnimi obveznimi pravnimi normami, katerih uporabe udeleženci razmerij ne morejo izključiti. Pravni viri, ki urejajo sistem socialne varnosti, so različni. To so mednarodnopravni in interni pravni viri heteronomnega (državnega) in avtonomnega prava (norme oblikujejo udeleženci razmerij);
- načelo nezastarljivosti, neodtujljivosti in spoštovanja pridobljenih pravic – pravice udeležencev imajo lahko različno pravno naravo, od katere so odvisne njihove značilnosti. Z vidika ugotavljanja pravne narave socialnih pravic in njihovih značilnosti je treba upoštevati delitev pravic na osebne in premoženjske pravice. Za premoženjske je značilno, da so v pravnem prometu in da jih upravičenec npr. odtuji ali obremeni. Osebne pravice, med katere spadajo tudi socialne pravice, pa ne zastarajo in niso v pravnem prometu;
- načelo varstva pravic – o socialnih pravicah odločajo javni zavodi, ki so nosilci socialnih zavarovanj in socialnega varstva⁵. Ustava⁶ določa, da je vsakomur zagotovljena pravica do pritožbe ali pravnega sredstva proti odločbam nosilcev javnih pooblastil, s katerimi ti odločajo o njegovih pravicah, dolžnostih ali pravnih interesih. Ker so socialne pravice po naravi človekove pravice, veljajo za njihovo varstvo tudi ustavne norme o posebnem varstvu teh pravic. Ustava določa, da sta osebam zagotovljeni sodno varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter pravica do odprave posledic njihove kršitve.

2.3 SOCIALNA ZAVAROVANJA

Socialna zavarovanja so sistemi, ki jih organizira in zakonsko uredi država zaradi odpravljanja posledic uresničitve socialnih tveganj z ukrepi, za izvajanje katerih sredstva zagotavljajo zavarovanci ter drugi z zakonom določeni osebki. Socialna zavarovanja so prvo pomembno področje organizirane družbene skrbi za posameznika, katerega socialna varnost je ogrožena ob nastopu socialnega primera. To področje skupaj z drugim področjem socialnega varstva sestavlja celovit družbeni sistem socialne varnosti. Socialna zavarovanja so v osrednji Evropi starejša oblika socialne pomoči osebam od socialnega varstva. Vsa tri področja – obvezno zdravstveno zavarovanje, nezgodno zavarovanje in obvezno delavsko zdravstveno zavarovanje – so od leta 1911 združena in urejena z enotnim zakonskim predpisom

---

⁵ Vodovnik, 2006, str. 153–165.

⁶ URS, 25. člen.

(kodeksom). Cilj uveljavitve tega sistema je bil trajno zagotavljanje učinkovitega delavskega družbenega sloja ter socialnega miru.

Področje socialnih zavarovanj je sestavljeno iz več podsistemov socialnih zavarovanj, ki so urejeni zlasti s pravili heteronomnega prava, čeprav se s postopno privatizacijo in uveljavljanjem prostovoljnih zavarovanj na teh področjih tudi socialna zavarovanja zmeraj bolj opirajo na avtonomno pravo, ki ga oblikujejo udeleženci socialnih razmerij.

2.3.1 Socialno varstvo

Socialno varstvo je področje socialne varnosti, ki dopolnjuje področje socialnih zavarovanj tako, da organizirano in pravno urejeno zagotavlja osebam, ki so se znašle v hudih stiskah, nujno denarno ali drugo pomoč, če je ni mogoče tem osebam zagotoviti v okviru socialnih zavarovanj. S tem se ustvarjajo pogoji za razvijanje socialne države. Zajema s predpisi urejene dejavnosti, ki se izvajajo kot javna služba in so namenjene preprečevanju in reševanju socialnih stisk in težav posameznikov in skupin prebivalstva.

3 STARŠEVSKO VARSTVO IN DRUŽINSKI PREJEMKI

3.1 DRUŽINSKA POLITIKA

Družinsko politiko v Sloveniji je mogoče povezati z Resolucijo o temeljih oblikovanja družinske politike iz leta 1993, ki jo je sprejel slovenski parlament in z ustanovitvijo Strokovnega sveta za družino leta 1995, ki naj bi kot posvetovalno telo ministrstva spremljalo in vrednotilo ukrepe družinske politike in drugih politik, ki vplivajo na življenjske razmere družin ter dajalo predloge za potrebne spremembe. Resolucija izpostavlja, da se družinska politika in politika zaposlovanja stikata v primeru, ko posameznik deli in usklajuje svoj čas med družinskimi obveznostmi in profesionalnimi aktivnostmi. Gre za problem porabe in delitve časa, za uveljavljanje enakih možnosti spolov, za upoštevanje družinskih potreb v profesionalni sferi ter za usklajevanje potreb družinskega življenja in starševske odgovornosti s poklicnimi aktivnostmi. Eden temeljnih ciljev omenjene resolucije je ustvarjanje pogojev za kvalitetnejše usklajevanje družinskih in poklicnih obveznosti staršev (tako matere kot očeta) in spodbujanje k enaki odgovornosti obeh staršev. Med najpomembnejše ukrepe družinske politike za doseganje enakomernejše porazdelitve dela z otroki med materjo in očetom štejemo starševske dopuste, med njimi pa predvsem zadnjega od uvedenih dopustov, tj. očetovski dopust, ki ni namenjen zgolj neposrednemu spodbujanju aktivnejše vloge očetov v družini, ampak tudi s tem povezanemu zagotavljanju enakih možnosti obeh spolov.

Pristojnosti Strokovnega sveta za družino so:

- obravnava strokovnih podlag za zakonodajo in sistemske ukrepe na področju družinske politike,
- obravnava predlogov pravnih aktov na področju družine ter o njih poda strokovno mnenje,
- predlaga ministru pobude za usklajeno delovanje resornih organov na področju družine ter tudi sicer deluje v smeri izboljšanja položaja družine,
- spremlja izvajanje ukrepov na področju družinske politike,
- predlaga sprejem strateških dokumentov in ustrezne zakonodaje na področju družine.

Vodenje in izvajanje družinske politike je v Sloveniji zastavljeno resorsko, pri čemer Resolucija o temeljih oblikovanja družinske politike kot plansko-strateški dokument določa smeri razvoja posameznih delov družinske politike, ki so v pristojnosti različnih ministrstev. Pod družinsko politiko razumemo celoto socialnih, ekonomskih, pravnih, pedagoških, zdravstvenih in drugih ukrepov, ki jih država izvaja za večjo kakovost življenja družin in posameznih družinskih članov. Družinska politika⁷ v Republiki Sloveniji temelji na:

- vključevanju celotne populacije oz. usmerjenost k vsem družinam,

---

⁷ Družina. »http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/«. 18. 12. 2009.

- na upoštevanju pluralnosti družinskih oblik in različnih potreb, ki iz tega izhajajo,
- na spoštovanju avtonomnosti družine in individualnosti posameznih njenih članov,
- na zaščiti otrokovih pravic v družini in družbi ter dajanju prednostnega mesta kakovosti življenja otroka,
- na zagotavljanju enakih možnosti obeh spolov,
- na vzpostavljanju raznovrstnih oblik storitev in na omogočanju, da družine izbirajo med različnimi možnostmi,
- na delnem prispevku družbe k stroškom na vzdrževanje otrok,
- na dodatnem varstvu družin v specifičnih situacijah in stanjih,
- na celostnem, integralnem pristopu.

Družina predstavlja življenjsko skupnost staršev in otrok. Pojem družine je v predlogu novega Družinskega zakonika zastavljen širše kot v ZZZDR, saj se za družino štejejo tudi nekatere skupnosti življenja otroka z odraslo osebo, ki ni njegov roditelj ali posvojitelj, pod pogojema, da v skupnosti vlada individualen odnos skrbi odrasle osebe za otroka in da je ta skupnost tudi pravno blizu družinski skupnosti staršev in otrok, tj. da gredo odrasli osebi v razmerju do otroka tudi določene pravice in obveznosti, ki jih imajo sicer starši v okviru starševske skrbi. Kot starševsko skrb razumemo skupek pravic in obveznosti glede skrbi za življenje, za osebni razvoj, pravice in koristi otroka. Tako 2. člen Predloga družinskega zakonika določa, da je družina življenjska skupnost otroka z enim ali obema od staršev ali z drugo odraslo osebo, če ta skrbi za otroka, ima po tem zakoniku do otroka določene obveznosti in pravice. Zaradi koristi otrok uživa družina posebno varstvo družine. Za pojem družine tudi ni treba, da gre za skupnost otroka z obema staršema. Zadostuje, da živi otrok z enim staršem oz. eno odraslo osebo, ki zanj skrbi in ima do njega po zakonu pravice in obveznosti.

Družina predstavlja primarni socialni prostor, ki daje optimalne možnosti za emocionalni in socialni razvoj otrok, nosi pa tudi odgovornost za njihovo blaginjo. Za družino štejemo tudi vse življenjske skupnosti otrok in odraslih oseb, ki skrbijo zanje. To so stari starši in vnuki, rejniki in rejenci, skrbniki in otroci pod skrbništvom. S pojmom družinska politika označujemo celoto socialnih, ekonomskih, pravnih, pedagoških, zdravstvenih, fiskalnih in drugih ukrepov, ki jih določen politično-administrativni sistem izvaja. Z družinsko politiko želimo vplivati na pogoje za nastanek in varnost družine ter njen razvoj. Temeljni cilj družinske politike v Republiki Sloveniji je ustvarjanje pogojev za izboljšanje kakovosti življenja vseh družin in za enake možnosti osebnega razvoja vseh članov družine.

Upošteva številne mednarodne dokumente, ki poudarjajo enako odgovornost staršev glede družine oz. starševstva, novejša zakonodaja vlogo starševstva obravnavajo tako, da nudijo celovito varstvo delavcem (ne glede na to, ali gre za matere ali očete) z družinskimi obveznostmi. Tak pristop obravnave in zaščite je prevzela tudi naša država in ga poskuša zasledovati tudi skozi rešitve delovnopravne zakonodaje. Tako zakon določa, da imajo delavci (tako delavec kot delavka) zaradi

nosečnosti in starševstva pravico do posebnega varstva v delavnem razmerju. Delodajalca se tudi zavezuje, da mora omogočiti lažje usklajevanje družinskih in poklicnih obveznosti. Ustvarjanje pogojev za usklajevanje družinskih in poklicnih obveznosti obeh staršev je tudi eno izmed načel oz. ciljev družinske politike Republike Slovenije. Družinska politika in zaposlovanje se stikata v primeru, ko posameznik deli in usklajuje svoj čas med družinskimi in poklicnimi aktivnostmi. Gre za problem porabe in delitve časa, za uveljavljanje enakih možnosti spolov, za upoštevanje družinskih potreb v profesionalni sferi in za usklajevanje potreb družinskega življenja in starševske odgovornosti s poklicnimi aktivnostmi staršev. Pomembni ukrepi, ki pomagajo pri reševanju nasprotij med zaposlitveno in starševsko vlogo, so plačan starševski dopust, možnost polne ali delne odsotnosti z dela v času dopusta za nego in varstvo otroka, možnost dogovora staršev glede izrabe starševskega dopusta ter različne oblike skrajšanega delovnega časa.

3.2 ZGODOVINA ZAKONA O STARŠEVSKEM VARSTVU IN DRUŽINSKIH PREJEMKIH

Preden je bil leta 2001 sprejet zdajšnji Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih, je veljal Zakon o družinskih prejemkih, ki ga je sprejel Državni zbor Republike Slovenije, veljati pa je začel leta 1993. Ta zakon ureja družinske prejemke, določa upravičence, trajanje pravice do prejemkov, njihovo višino, pogoje za pridobitev in postopek za uveljavljanje prejemkov. Družinski prejemki po tem zakonu so denarno nadomestilo za čas porodniškega dopusta, starševski dodatek, pomoč za opremo novorojenca in otroški dodatek. Zanimivo je, da ta zakon ureja samo družinske prejemke, ne ureja pa starševskega varstva – s tem je mišljen starševski dopust, očetovski dopust, dopust za nego in varstvo otroka, posvojiteljski dopust, prav tako pa npr. ne ureja dodatka za nego otroka, dodatka za veliko družino, ...

3.3 ČLENITEV IN VSEBINA ZAKONA O STARŠEVSKEM VARSTVU IN DRUŽINSKIH PREJEMKIH

Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (uradno prečiščeno besedilo ZSDP – UPB2) ureja zavarovanja za starševsko varstvo in pravice, ki izhajajo iz tega, družinske prejemke, pogoje in postopek za uveljavljanje posameznih pravic. Pravice po tem zakonu so pravice iz naslova zavarovanja za starševsko varstvo in pravice do družinskih prejemkov. Pravice po tem zakonu uveljavlja eden od staršev, če zakon ne določa drugače. Pravice iz tega zakona so vezane na otroka in prenehajo z njegovo smrtjo. ZSDP je razdeljen na tri dele. Prvi del ureja sistem zavarovanja za starševsko varstvo in pravice, ki iz tega izhajajo, ter postopek uveljavljanja teh pravic. Bolj podrobno opredeljuje zavarovanje za starševsko varstvo pravico do starševskega dopusta, pravico do starševskega nadomestila, pravico staršev do krajšega delovnega časa in do plačila prispevkov za socialno varnost zaradi starševstva in postopek uveljavljanja pravic iz zavarovanja za starševsko varstvo. Drugi del zakona ureja pravice do družinskih prejemkov in postopek uveljavljanja pravic do družinskih

prejemkov. Zadnji, tretji del zakona, pa ureja izplačevanje nadomestil in družinskih prejemkov, usklajevanje zneskov posameznih pravic, nadzor, zbirke podatkov in evidence ter kazenske določbe.

3.4 ODLOČANJE NA PRVI IN DRUGI STOPNJI

Odločanje o pravicah je različno glede na to, ali gre za uveljavljanje pravic iz zavarovanja za starševsko varstvo ali pa gre za uveljavljanje pravic do družinskih prejemkov.

Če gre za pravice iz zavarovanja za starševsko varstvo, se le-te uveljavljajo v skladu z Zakonom o splošnem upravnem postopku, razen če ta zakon ne določa drugače. O pravicah iz zavarovanja za starševsko varstvo odloča na prvi stopnji center, ki ga določi minister, o pritožbah zoper prvostopenjske odločbe pa odloča ministrstvo, ki je pristojno za varstvo družine. Pritožba na odločbo centra ne zadrži izvršitve odločbe. V sporih zoper odločbe ministrstva pa odloča pristojno delovno in socialno sodišče. Pravice se uveljavljajo pri centru, ki je krajevno pristojen po materinem stalnem prebivališču, materinem začasnem prebivališču, če v RS nima stalnega prebivališča, sedežu materinega delodajalca oz. dejavnosti, če nima stalnega niti začasnega prebivališča v RS, po kraju rojstva otroka ali pa po stalnem prebivališču posvojitelja oz. osebe, ki ji je otrok zaupan v vzgojo in varstvo z namenom posvojitve. Zahteva za uveljavljanje posameznih pravic se vloži na posebnih obrazcih, katerim morajo biti priložena dokazila o izpolnjevanju pogojev za pridobitev posamezne pravice⁸.

Če pa gre za uveljavljanje pravic do družinskih prejemkov, pa prav tako na prvi stopnji odloča center, ki ga določa minister, o pritožbah pa odloča ministrstvo. Pritožba na odločbo centra ne zadrži izvršitve odločbe. V sporih zoper odločbe ministrstva pa odloča pristojno delovno in socialno sodišče. Krajevna pristojnost pa je določena drugače. Odvisna je od tega, za katero vrsto pravice oz. za kateri družinski prejemek gre. Pravica do starševskega dodatka se uveljavlja pri centru, ki je krajevno pristojen po materinem stalnem prebivališču, prav tako velja tudi za pravico do pomoči ob rojstvu otroka. Če pa mati nima stalnega prebivališča v RS, pravico uveljavlja oče pri centru, ki je krajevno pristojen po njegovem stalnem prebivališču. Pravica do otroškega dodatka se uveljavlja pri centru, ki je krajevno pristojen glede na otrokovo stalno prebivališče, če otrok le-tega nima, se pravica do otroškega dodatka uveljavlja pri centru, ki je krajevno pristojen glede na otrokovo začasno prebivališče. Če otrok nima ne stalnega ne začasnega prebivališča v RS, se uveljavlja pravica do otroškega dodatka pri centru, ki je krajevno pristojen glede na sedež delodajalca enega od staršev. Za otroke, ki ne živijo s starši, center, kjer ima otrok stalno prebivališče, po uradni dolžnosti uvede postopek za uveljavljanje pravice do otroškega dodatka, pomoči ob rojstvu otroka, dodatka za veliko družino in dodatka za nego otroka. V primeru, da otrok nima stalnega prebivališča, je krajevno pristojen

---

⁸ Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih. Ur. l. RS, št. 97/2001, 110/2006-UPB2, 50.–53. člen.

center, kjer je nastal povod za uvedbo postopka. Otrok po 18. letu starosti, ki sam uveljavlja pravico do otroškega dodatka, uveljavlja pravico pri centru, ki je krajevno pristojen glede na njegovo stalno prebivališče. Pravica do dodatka za veliko družino se uveljavlja pri centru, ki je krajevno pristojen glede na stalno prebivališče družine. Pravica do dodatka za nego otroka in delno plačilo za izgubljeni dohodek se uveljavlja pri centru, ki je krajevno pristojen glede na otrokovo stalno prebivališče.

3.5 NOVA DRUŽINSKA ZAKONODAJA IN KAKO TO VPLIVA NA ZAKON O STARŠEVSKEM VARSTVU IN DRUŽINSKIH PREJEMKIH

Družinska zakonodaja oz. družinski zakonik in Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih sta med seboj povezana. Predlog družinskega zakonika ureja zakonsko zvezo in razmerja med zakoncema, zunajzakonsko skupnost z rojstvom otroka in s posvojitvijo nastalo razmerje med starši in otrokom, oblike pomoči države pri težavah partnerskega in družinskega življenja, rejništvo in skrbništvo za otroke in druge osebe, ki potrebujejo posebno varstvo. Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih pa ureja zakonsko zvezo, razmerja med starši in otroki in med drugimi sorodniki, posvojitev, rejništvo ter varstvo mladoletnih otrok in drugih oseb, ki niso sposobne same skrbeti zase, za svoje pravice in koristi. Zakon pravi, da je pomen zakonske zveze in da je družina življenjska skupnost staršev in otrok, kjer zaradi koristi otrok uživa posebno varstvo.

Z osnutkom predloga družinskega zakonika se celovito ureja celotno družinsko pravo in v interesu koristi otroka se krepi vpliv države na odnose znotraj družine. Ta pomoč države se kaže predvsem v tem, da bo več možnosti za poseg v te odnose, kadar bo to potrebno zaradi varstva koristi otrok. Dodaten razlog za sprejem družinskega zakonika pa je tudi prilagoditev zakonodaje razvoju družbenih odnosov na tem področju, različnim oblikam družinskih skupnosti, skratka, družbeni realnosti.

Definicija družine, kot je določena v 2. členu družinskega zakonika (DZak), je pri ugotavljanju otroškega dodatka in določitvi le-tega na podlagi dohodkov družine olajšana, saj se pri dohodku družine upošteva dohodek obeh staršev, ne glede na to, ali so to družine, ki imajo sklenjeno zakonsko skupnost ali zunajzakonsko skupnost. To olajšuje še drugi odstavek 4. člena zakona, ki določa, da je zunajzakonska skupnost ne glede na čas trajanja tudi življenjska skupnost dveh oseb, ki nista sklenila zakonske zveze, če se jima je rodil skupni otrok oz. če sta v času trajanja te skupnosti posvojila otroka. 3. člen ZSDP-ja pa definicijo zunajzakonske skupnosti opredeljuje drugače in se sklicuje tudi na Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR), zato bo potrebno uskladiti ZSDP, ko bo DZak sprejet.

110. člen DZak, ki določa, da za otrokovo mater velja ženska, ki ga je rodila, če pa je otrok posvojen, pa se za otrokovo mater šteje ženska, ki ga je posvojila, ni čisto v kontekstu ZSDP, vendar če bo DZak omogočal posvojitve istospolnim partnerjem, je ta člen nelogičen (katera od dveh istospolnih zakoncev bo mati, če ga obe posvojita;

katera bo imela porodniški dopust⁹, ...?). Tukaj se nam postavlja precej dilem v povezavi s pravico do starševskega dopusta, če je otrok posvojen kot dojenček; enako je pri starševskem dodatku.

DZak v svojem 111. členu za očeta otroka, rojenega v zakonski zvezi, določa moža otrokove matere. Če preneha zakonska zveza s smrtjo moža otrokove matere, otrok pa se rodi v 300. dneh po prenehanju zakonske zveze, velja za otrokovega očeta umrli materin mož. Za otrokovega očeta, rojenega v zakonski zvezi, ki jo je mati sklenila v 300. dneh po prenehanju prejšnje zakonske zveze, velja materin mož iz nove zakonske zveze, ne glede na razlog prenehanja prejšnje zakonske zveze. 112. člen določa, da za očeta otroka, ki ni rojen v zakonski zvezi ali v času 300. dni po prenehanju zakonske zveze s smrtjo moža otrokove matere, velja možki, ki prizna očetovstvo, ali katerega očetovstvo se ugotovi s sodno odločbo. 117. člen pa določa, da se lahko prizna tudi spočet, a še nerojen otrok, če s tem soglaša njegova mati. Priznanje očetovstva še nerojenega otroka ima pravni učinek samo, če se otrok rodi živ. Otroka se lahko prizna tudi po njegovi smrti, vendar samo, če je zapustil potomce. S temi tremi členi se olajša postopek uveljavljanja pravice do očetovskega dopusta po Zakonu o starševskem varstvu in družinskih prejemkih. Sedaj je bil to problem zaradi presumpcije 300. dni po smrti ali razvezi.

70. člen ZSDP-ja (otroški dodatek najdalj do 26. leta, podaljšanja je treba črtati) je potrebno uskladiti s 181. členom DZak, ki določa, da je s pojmom otrok v tem členu mišljeno sorodstveno razmerje do staršev in ne opredelitev osebe v določeni nižji biološki starosti. Starši so dolžni preživljati svoje otroke praviloma do polnoletnosti. Po polnoletnosti otrok so starši dolžni otroke preživljati le, če se ti šolajo (bodisi kot dijaki ali kot študentje), in sicer najkasneje do dopolnjenega 26. leta starosti. Pravica do preživitve po polnoletnosti je dodatno omejena tudi s pridobitvijo prve izobrazbe, bodisi srednješolske, v primeru nadaljevanja študija pa s prvim zaključkom dodiplomskega študija (to je visokošolskega strokovnega študijskega programa ali univerzitetnega študijskega programa) ali prvim zaključkom enovitega magistrskega študijskega programa. Polnoletni otrok je zavezanca do preživitve dolžan obvestiti o svojem statusu. O svojem statusu je otrok zavezanca dolžan obvestiti v roku 30 dni po pridobitvi statusa dijaka oziroma študenta. Mladoletnega ali polnoletnega otroka, ki je sklenil zakonsko zvezo ali živi v zunajzakonski skupnosti in se redno oziroma izredno šola, so starši, ob obstoju splošnih predpostavk za preživljanje, dolžni preživljati le, če ga ne more preživljati zakonec oziroma zunajzakonski partner (t. i. subsidiarna preživitvena dolžnost staršev). Otroka preživljajo starši v okviru svojega gospodinjstva, razen v kolikor bi otrokova korist narekovala, da se otroka namesti k skrbniku, rejniku, v zavod ali pa k drugemu od staršev, kadar bi starši živeli ločeno. V teh primerih so starši dolžni k preživljanju otrok prispevati preživitveno v mesečnem znesku.

---

⁹ Potrebno bo spremeniti dikcijo Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih v smeri, da eden od staršev uveljavlja to pravico, podobno kot se razmišlja pri spremembi matičnega registra, kjer ne bo več navedeno oče/mati, ampak starš 1/starš 2.

182. člen opredeljuje ukrep namestitve otroka k drugi osebi in plačevanje preživnine zanj. Eden od staršev v tem primeru ni več upravičen do otroškega dodatka za tega otroka, ampak ga je potrebno na novo določiti. Če je določena preživnina, je to dohodek otroka in se upošteva pri izračunu otroškega dodatka (to že sedaj tako počnemo, če je določena preživnina).

185. člen DZak pa določa, da se dolžnost preživljanja nanaša samo na otroke, ki z zakoncem ali z zunajzakonskim partnerjem dejansko živijo. Dodaten argument za to, da se poleg zakonca tudi zunajzakonskega partnerja zaveže k preživljanju otroka svojega partnerja, je bilo dejstvo, da vse več otrok živi v skupnostih, ki so jih njihovi starši zasnovali z novim partnerjem. Otroci namreč v takšnih življenjskih skupnostih, zlasti nasproti otrokom, ki živijo v zakonski zvezi njihovega očeta oziroma matere z novim zakonskim partnerjem, niso ustrezno zavarovani pred pomanjkanjem. Zakonec ali zunajzakonski partner je po predlogu zakonika dolžan preživljati otroka svojega partnerja samo, če tega otroka ne zmore preživljati nihče od njegovih staršev (ker nihče od njih nima sredstev za preživljanje otroka). Dolžnost zakonca ali zunajzakonskega partnerja preneha s prenehanjem njegove zakonske zveze ali zunajzakonske skupnosti z otrokovo materjo ali očetom, razen če je zakonska zveza oziroma zunajzakonska skupnost prenehala zaradi smrti otrokove matere ali očeta. V tem primeru je preživel zakonec ali zunajzakonski partner dolžan preživljati otroka svojega umrlega zakonca ali zunajzakonskega partnerja samo, če je otrok v tem času z njima dejansko živel. S to določbo se olajša upoštevanje dohodkov družine za uveljavljanje pravice in odmero višine otroškega dodatka.

4 STARŠEVSKO VARSTVO

V preteklosti sta bila zakon in starševstvo neposredno povezana med seboj, kar pa ni pomenilo, da so imeli starši otroke rajši kot danes. V preteklosti so potrebovali otroke zaradi ekonomskih razlogov. V drugi polovici 20. stoletja pa se ekonomija in starševstvo začenjata ločevati. Ljudje, ki se danes odločajo za otroke, tega verjetno ne počnejo zato, ker bi imeli zaradi njih kakšne materialne prednosti ali koristi. V ospredje stopajo drugi motivi za starševstvo. Občutek odgovornosti, pristojnosti za otroka, to pomeni za odraslega biti emocionalno nujno potreben, saj z otrokom dobimo občutek, da se uresničujemo v prihodnosti. V odnosu z otrokom želijo ljudje ponovno odkriti in izraziti svoje sposobnosti in potrebe po potrpljenju in mirnosti, skrbi za druge, zmožnosti uživanja, nežnosti, odprtosti, bližini, ... Otrok nam pomaga uravnotežiti življenje. Starševstvo je v sodobni družbi postalo vse bolj odgovorna naloga in odgovornost deluje danes kot breme in ovira v odločanju za otroka. Otrok potrebuje »primerno okolje za zdrav razvoj«, od ustreznega stanovanja do psihološko stabilnega okolja. Obstajajo razlogi, ki govorijo za in oni, ki govorijo proti odločanju za starševstvo. Posledica tega je, da nastopajo konkurenčni izzivi in upi ter negotovosti in strahovi glede odločanja o rojstvu otrok. Novi pritisk po načrtovanju vse bolj posega v materinstvo in starševstvo¹⁰.

Temeljne zahteve, ki morajo biti izpolnjene, da se mlad par odloči za otroka, so:

- zadovoljivo zdravje in plodnost,
- končano izobraževanje,
- zadovoljiva zaposlitev,
- zagotovljena socialna varnost in
- zadovoljivo stanovanje.

Pomembni zahtevi sta tudi možnost uskladitve dela, kariere in družinskega življenja ter možnost varstva otroka. Tem zahtevam lahko rečemo objektivni pogoji za vzpostavitev lastne družinske skupnosti in za odločitev za rojevanje. Osnovni subjektivni pogoji, ki morajo biti izpolnjeni za odločitev otroka, so:

- zrelost,
- kakovost osebnega življenja,
- trden, varen in ljubeč partnerski odnos,
- odločitev o prevzemu odgovornosti za družino in otroke.

4.1 ZAVAROVANCI ZA STARŠEVSKO VARSTVO

Do pravic, ki izhajajo iz zavarovanja za starševsko varstvo, so upravičene osebe, ki so vključene v zavarovanje za starševsko varstvo in se zanje plačujejo prispevki za starševsko varstvo. Te pravice so starševski dopust, starševsko nadomestilo, pravica do krajšega delovnega časa in pravica do plačila prispevkov za socialno varnost

---

¹⁰ Kuhar, Ule, 2003, str. 57–60.

zaradi starševstva. Osnove za plačilo prispevkov za starševsko varstvo zavarovanca in delodajalca so enake osnovam za plačilo prispevkov za obvezno pokojninsko zavarovanje. Za starševsko varstvo se plačuje prispevek zavarovanca in prispevek delodajalca. Ta višina se določi z zakonom. Prispevki pa se vplačujejo v proračun Republike Slovenije. Zavarovanci za starševsko varstvo so torej¹¹:

- osebe, ki so v delovnem razmerju v Republiki Sloveniji;
- osebe v delovnem razmerju pri delodajalcu s sedežem v RS, poslane na delo ali na strokovno izpopolnjevanje v tujino, če niso obvezno zavarovane v državi, v katero so bile poslane;
- osebe, zaposlene pri tujih in mednarodnih organizacijah in ustanovah, tujih konzularnih in diplomatskih predstavništvih s sedežem v Republiki Sloveniji, če ni z mednarodno pogodbo določeno drugače;

(V teh primerih je zavezanec za plačilo prispevkov zavarovanca delodajalec.)

- osebe, ki na območju Republike Slovenije samostojno opravljajo pridobitno ali poklicno dejavnost kot edini ali glavni poklic;
- poslovodne osebe gospodarskih družb in direktorji zasebnih zavodov v Republiki Sloveniji, ki niso zavarovane na drugi podlagi;
- kmetje, člani njihovih gospodarstev in druge osebe, ki v Republiki Sloveniji opravljajo kmetijsko dejavnost kot edini ali glavni poklic in so vključeni v obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje;

(Zavezanec za plačilo prispevkov je zavarovanec sam.)

- brezposelne osebe, ki prejemajo na Zavodu za zaposlovanje Republike Slovenije nadomestilo ali denarno pomoč, po predpisih, ki urejajo zavarovanje za primer brezposelnosti;
- osebe, ki prejemajo starševsko nadomestilo po tem zakonu in niso zavarovane na drugi podlagi;
- osebe, ki imajo pravico do plačila prispevkov za socialno varnost zaradi dela s krajšim delovnim časom zaradi starševstva po tem zakonu;
- osebe, ki imajo pravico do delnega plačila za izgubljeni dohodek po tem ali drugem zakonu;
- brezposelne osebe, ki so vključene v javna dela;

(Zavezanec za plačilo prispevkov v tem primeru je Republika Slovenija.)

- osebe, ki po prenehanju delovnega razmerja prejemajo nadomestilo med začasno zadržanostjo od dela od Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije, po predpisih, ki urejajo zdravstveno zavarovanje.

(Zavezanec za plačilo pa je Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije.)

---

¹¹ Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih. Ur. l. RS, št. 97/2001, 110/2006-UPB2, 6. člen.

4.2 PRAVICA DO STARŠEVSKEGA DOPUSTA

Minimalni standardi v zvezi z oblikovanjem starševskih dopustov so za države članice EU določeni z direktivo Evropske skupnosti o starševskem dopustu (Parental Leave Directive 96/34/EC)¹². Njen najpomembnejši cilj je lažje usklajevanje skrbi za otroke s profesionalnim, poklicnim življenjem. Poleg direktive, ki določa zgolj minimalni standard treh mesecev dopusta ob rojstvu otroka za oba od staršev, pravico do starševskih dopustov od leta 2000 opredeljuje tudi Listina osnovnih pravic EU, ki enako z namenom usklajevanja družinskega in profesionalnega življenja poudarja pravico do varstva pred odpustitvijo zaradi razlogov, povezanih z materinstvom, in pravico do plačanega dopusta ob rojstvu ali posvojitvi otroka. Starševski dopusti se dopolnjujejo tudi z vse pogostejšo pravico do dela s krajšim delovnim časom zaradi starševstva¹³.

Pravica do vseh vrst starševskega dopusta se uveljavlja pri krajevno pristojnem centru, ki stranki izroči vse obrazce, ki jih ta potrebuje za uveljavljanje posamezne pravice in jo seznanji z nadaljnjim postopkom uveljavljanja posamezne pravice ter posledicami zamude rokov iz naslova obveščanja delodajalca o nameri izrabe pravic starševskega dopusta ter jo opozori na obveznosti do delodajalca. Delodajalec potrjuje, da je seznanjen s predvidenim datumom nastopa posamezne vrste starševskega dopusta tako, da potrdi obrazec Priloga št. S-1 – podatki o zaposlitvi in plači oz. osnovi, od katere so bili obračunani prispevki za starševsko varstvo. Osebe, ki samostojno opravljajo pridobitno ali poklicno dejavnost, in kmetje to potrdilo izpolnijo sami.

Center v 15. dneh po priznanju posamezne vrste starševskega dopusta obvesti delodajalca vlagateljice oz. vlagatelja o priznanju posamezne vrste pravice do starševskega dopusta tako, da mu posreduje potrdilo o priznanju posamezne vrste starševskega dopusta. Če je vlagatelj samozaposlena oseba, center na enak način obvesti pristojni organ za vpis samostojne dejavnosti, če je vlagatelj kmet, obvesti pristojni davčni organ, če pa je vlagatelj brezposelna oseba, pa center obvesti pristojno območno enoto Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje¹⁴.

Starševski dopust zajema različne vrste dopusta, vsem pa je skupno, da je to pravica do odsotnosti z dela zaradi poroda oz. nege in varstva otroka tiste osebe, ki otroka dejansko neguje in varuje, zato so tem osebam delodajalci dolžni zagotoviti odsotnost z dela zaradi izrabe starševskega dopusta. Trajanje posamezne vrste starševskega dopusta je določeno v koledarskih dnevih.

Vrste starševskega dopusta so:

---

¹² Direktiva Evropske skupnosti o starševskem dopustu. URL=«
<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/1854&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>«. 16. 01. 2010.

¹³ Humer, 2008, str. 100.

¹⁴ Pravilnik o postopkih za uveljavljanje pravic iz zavarovanja za starševsko varstvo. Ur. l. RS, št. 31/2008, 5.–7. člena.

- porodniški dopust,
- očetovski dopust,
- dopust za nego in varstvo otroka,
- posvojiteljski dopust.

Če zavarovanec izpolnjuje v Zakonu o starševskem varstvu in družinskih prejemkih našete pogoje, mu pripada:

- v času porodniškega dopusta – pravica do porodniškega nadomestila;
- v času očetovskega dopusta – pravica do očetovskega nadomestila, in sicer za prvih 15 dni, ki jih mora izrabiti do dopolnjenega šestega meseca otrokove starosti, za ostalih 75 dni pa očetu Republika Slovenija zagotavlja plačilo prispevkov za socialno varnost od minimalne plače;
- v času dopusta za nego in varstvo otroka – pravica do nadomestila za nego in varstvo otroka;
- v času posvojiteljskega dopusta – pravica do posvojiteljskega nadomestila.

Delavec mora obvestiti delodajalca o nameri izrabe starševskega dopusta 30 dni pred predvidenim nastopom dopusta, če ni določeno drugače.

4.2.1 Porodniški dopust

Porodniški dopust je dopust, namenjen pripravi na porod in negi in varstvu otroka takoj po porodu. Pravico do porodniškega dopusta ima mati otroka, pa tudi oče otroka ali druga oseba, seveda pod določenimi pogoji.

Mati ima pravico do porodniškega dopusta v trajanju 105 dni in se ga izrabi v strnjem nizu v obliki polne odsotnosti z dela. To pravico uveljavlja pri centru, ki je krajevno pristojen glede na njeno stalno prebivališče. Pravico uveljavlja 30 dni pred predvidenim nastopom porodniškega dopusta ali 60 dni pred predvidenim datumom poroda. Mati mora nastopiti porodniški dopust 28 dni pred predvidenim datumom poroda, ki ga določi ginekolog. Če v tem roku ne nastopi porodniškega dopusta, neizrabljenega dela ne more izrabiti po otrokovem rojstvu, razen v primeru, če je porod nastopil pred predvidenim datumom. Če na dan poroda še ni nastopila porodniškega dopusta, ga nastopi z dnem rojstva. Center in delodajalca je treba o tem obvestiti v treh dneh po rojstvu otroka. V primeru, če mati rodi mrtvega otroka, ima pravico do porodniškega dopusta še 42 dni od dneva poroda, prav tako pa to velja v primeru, če mati otroka ob rojstvu oz. po rojstvu zapusti. Če otrok umre v času porodniškega dopusta v obsegu, kot ga je do dneva smrti otroka že izrabila, vendar najmanj 42 dni od rojstva otroka. Po smrti otroka pa ji pripada še največ 10 dni porodniškega dopusta.

Pravico do porodniškega dopusta ima tudi oče, v obsegu, kot ga ima mati, zmanjšanim za toliko dni, kolikor je mati to pravico že izrabila, najmanj pa za 28 dni, v primeru, če mati umre, zapusti otroka, ali če na podlagi mnenja pristojnega zdravnika trajno oz. začasno ni sposobna za samostojno življenje in delo, seveda če

dejansko neguje in varuje otroka¹⁵. V primeru, da je mati mlajša od 18 let in ima status vajenke, učenke, dijakinje oz. študentke, lahko z njenim soglasjem uveljavlja pravico do porodniškega dopusta oče otroka ali eden od starih staršev. V tem primeru porodniški dopust traja 77 dni in se skrajša še za toliko dni, kolikor je otrok star, ko oče nastopi porodniški dopust.

4.2.2 Očetovski dopust

Očetovski dopust je najnovejša oblika starševskih dopustov, ki so ga, da bi spodbudili enakost spolov, začele uvajati skandinavske države konec 70. oz. v začetku 80. let prejšnjega stoletja. Danes očetovski dopust kot zakonsko pravico pozna večina držav EU. Očetovski dopust je namenjen času takoj po rojstvu otroka oz. takrat, ko je mati na materinskem dopustu. Je krajši, običajno traja od nekaj dni do dveh tednov, izjema so (poleg Slovenije) Portugalska, kjer očetovski dopust traja 20 dni, Finska z 18 dnevi očetovskega dopusta in Islandija s tremi meseci očetovskega dopusta. Uporaba očetovskega ali starševskega dopusta s strani očetov naj bi pripomogla k prilagajanju očetov na starševske zahteve, spodbujala večjo vključenost in navezanost z otroki in povečala delitev obveznosti skrbi za otroke z materami¹⁶.

Ukrepi, ki spodbujajo očete k starševskemu dopustu, vključujejo predvsem neprenosljive pravice, kot sta očetovski dopust ali neprenosljivi del starševskega dopusta, ki propade, če ga drugi od staršev, ki ne izkoristi večjega deleža (tj. ponavadi oče), ne porabi. Te oblike, namenjene »samo očetom«, dajejo znak, da države, ki jih podpirajo, temeljijo na cilju enakosti spolov in predpostavljajo, da je prav, da so ženske z majhnimi otroki zaposlene, in da je prav, da očetje prevzamejo aktivno vlogo v skrbi za otroke.

Očetovski dopust pred uvedbo ZSDP-ja ni obstajal (so pa zaradi rojstva otroka očetje po nekaterih kolektivnih pogodbah lahko dobili nekaj dni dopusta zaradi rojstva otroka). Oče ima pravico do očetovskega dopusta v trajanju 90 koledarskih dni (ne glede na to, koliko otrok se rodi hkrati), pri čemer mora prvih 15 dni dopusta izkoristiti do dopolnjenega šestega meseca otrokove starosti (sicer ta del očetovskega dopusta zapade) v obliki polne odsotnosti z dela, vendar pravice do tega dela dopusta nima, če koristi porodniški dopust, drugih 75 dni pa lahko izkoristi do tretjega leta otrokove starosti. Če mati nima pravice do porodniškega dopusta in te pravice ne uveljavlja oče, mora oče 15 dni očetovskega dopusta s pravico do očetovskega nadomestila izrabiti do dopolnjenega šestega mesca starosti otroka. Za prvih 15 dni očetovskega dopusta so očetje upravičeni do t. i. očetovskega nadomestila, za preostalih 75 dni pa država zagotavlja plačilo prispevkov za socialno varnost od minimalne plače. Očetovski dopust lahko oče izrabi v strnjenem nizu ali po dnevih. Če oče izrabi očetovski dopust po dnevih, se trajanje pravice določi v

---

¹⁵ Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih. Ur. l. RS, št. 97/2001, 110/2006-UPB2, 17.–21. člena.

¹⁶ Švab, 2008, str. 100.

delovnih dnevih tako, da se mu prizna 70 % pripadajočih koledarskih dni očetovskega dopusta. To pomeni, da očetu za 90 koledarskih dni očetovskega dopusta pripada 63 delovnih dni, za 15 dni mu pripada 11 delovnih dni, za 75 dni pa 52 delovnih dni. Posebnost očetovskega dopusta je njegova neprenosljivost – to pomeni, da je namenjen izključno očetom. Pravica do očetovskega dopusta je tudi izključevalna pravica, saj temelji na zaposlitvenem statusu moškega, kar pomeni, da te pravice nimajo študentje, tujci in brezposelni. Oče pa nima pravice do očetovskega dopusta, če mati rodi mrtvega otroka, če mu je odvzeta roditeljska pravica oz. so prepovedani stiki z otrokom ali če otrok živi pri materi ali pri drugi osebi ter oče ne varuje in ne neguje otroka. Prav tako pa Pravilnik o postopkih za uveljavljanje pravic iz zavarovanja za starševsko varstvo v 21. členu določa, da oče nima pravice do očetovskega dopusta oz. mu ta pravica preneha, če otrok živi pri materi ali drugi osebi ter oče ne varuje in ne neguje otroka ali če očetovstvo ni urejeno ali je bila očetu odvzeta roditeljska pravica za tega otroka oz. so mu bili prepovedani stiki z otrokom skladno s posebnim zakonom. Ta pravica mu preneha naslednji dan po vročitvi odločbe o dodelitvi otroka v varstvo in vzgojo materi, drugi osebi ali vročitvi odločbe o odvzemu roditeljske pravice oz. prepovedi stikov z otrokom ali s smrtjo otroka.

4.2.3 Dopust za nego in varstvo otroka

Dopust za nego in varstvo otroka obsega 260 dni po preteku porodniškega dopusta in ga lahko uveljavlja eden od staršev ali oba, pod določenimi pogoji pa tudi stari starši oz. druga oseba. Dopusta za nego in varstvo otroka starši v obliki polne odsotnosti z dela ne morejo izkoristiti hkrati, razen v primerih rojstva dveh ali več hkrati živorojenih otrok/otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo otroka v družini, v kateri starši že ob rojstvu otroka varujejo in vzgajajo najmanj dva otroka do starosti 8 let oz. če varujejo in negujejo otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo. Del dopusta za nego in varstvo otroka v trajanju največ 75 dni se lahko prenese in izrabi najdalj do 8. leta starosti otroka.

Kadar oba od staršev v skladu z zakonom uveljavljata pravico do koriščenja dopusta za nego in varstvo otroka, se pisno dogovorita o izrabi dopusta za nego in varstvo otroka 30 dni pred potekom porodniškega dopusta. Dogovor, ki sta ga sklenila, se predloži centru skupaj z zahtevo za uveljavljanje pravice in z njim seznanita svoja delodajalca. Pisni dogovor pa preneha veljati, če nastopi smrt enega od staršev, če eden od staršev zapusti otroka ali če postane eden od staršev, na podlagi mnenja pristojnega zdravnika, trajno oz. začasno nesposoben za samostojno življenje in delo. Ta dogovor se spremeni, če nastopi razlog za podaljšanje dopusta za nego in varstvo otroka v času dopusta za nego in varstvo otroka, če se pričakuje rojstvo drugega otroka ali če nastopijo druge okoliščine, ki vplivajo na predhodno odločitev staršev (kot je bolezen, ki traja daljše obdobje, napotitev enega od staršev na delo v tujino, izobraževanje, izguba oz. sprememba zaposlitve). Če pa se starša ne moreta dogovoriti o izrabi dopusta za nego in varstvo otroka, o tem odloča center, ki upošteva korist otroka.

Dopust za nego in varstvo otroka se lahko izrabi v strnjenem nizu v obliki polne ali delne odsotnosti z dela. Kadar oba od staršev v skladu z zakonom uveljavljata to pravico v obliki polne odsotnosti z dela (izmenično koriščenje dopusta), se za časovno razporeditev koriščenja dopusta za nego in varstvo otroka med seboj dogovorita z dogovorom, iz katerega je razvidno obdobje koriščenja dopusta vsakega od staršev. Kadar pa oba od staršev uveljavljata pravico do dopusta za nego in varstvo otroka v obliki delne odsotnosti z dela, se za časovno razporeditev koriščenja dopusta za nego in varstvo otroka medsebojno dogovorita oba in delodajalca z dogovorom, iz katerega je razvidno obdobje ter časovna razporeditev koriščenja dopusta vsakega od staršev. Pri tem delna odsotnost z dela ne more biti daljša od polovičnega obsega tedenske delovne obveznosti vsakega od staršev pred nastopom starševskega dopusta. Kadar starša izrabita dopust za nego in varstvo otroka po dnevih, se trajanje pravice določi v delovnih dnevih tako, da se upošteva 70 % pripadajočih koledarskih dni prenesenega dopusta za nego in varstvo otroka. V primeru izrabe prenesenega dopusta mora delavec obvestiti svojega delodajalca o svoji odsotnosti v 3. dneh pred nastopom le-tega, kadar ga izrabi po dnevih, če pa ga izrabi v strnjenem nizu pa v 15. dneh pred nastopom. Delodajalec pa mora o izrabi prenesenega dopusta za nego in varstvo otroka obvestiti pristojni center najkasneje 15 dni po nastopu dopusta. Obvestilu mora priložiti tudi podatke za izračun osnove starševskega nadomestila.

Pravico do dopusta za nego in varstvo otroka lahko uveljavlja tudi eden od starih staršev, če te pravice ne uveljavlja oče in je mati otroka ob rojstvu otroka mlajša od 18 let ter ima status vajenke, učenke, dijakinje oz. študentke. To pravico uveljavlja z obrazcem, s katerim pravico do dopusta za nego in varstvo uveljavlja oče, vlogi pa mora predložiti tudi podpisano izjavo očeta, da ne bo uveljavljal pravice do dopusta za nego in varstvo otroka, razen kadar očetovstvo ni urejeno, če je bila očetu odvzeta roditeljska pravica za tega otroka ali če so mu prepovedani stiki s tem otrokom. Dopust za nego in varstvo otroka lahko koristi eden od starih staršev otroka le v strnjenem nizu v obliki polne odsotnosti z dela¹⁷.

4.2.4 Posvojiteljski dopust

Posvojiteljski dopust je namenjen posvojiteljem oz. osebi, kateri je otrok zaupan v varstvo in vzgojo z namenom posvojitve. To pravico posvojitelj uveljavlja pri krajevno pristojnem centru glede na prebivališče posvojitelja oz. osebe, ki ji je otrok dodeljen v varstvo in vzgojo, ki ga nastopi najpozneje 30 dni po namestitvi otroka v družino z namenom posvojitve, razen če koristi starševski dopust. Prav tako pa nima pravice do posvojiteljskega dopusta, če je ta oseba istega otroka izrabila pravico do porodniškega dopusta, očetovskega dopusta oz. dopusta za nego in varstvo otroka ali pravico do starševskega dodatka.

---

¹⁷ Dopust za nego in varstvo otroka. URL=«
http://www.mdds.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/starsevsko_varstvo_in_druzinski_prejemki/zavaranje_za_starsevsko_varstvo_in_pravice_ki_izhajajo_iz_tega/starsevski_dopust/#c9664«. 25. 02. 2010.

Za otroka, starega od 1.–4. let, traja posvojiteljski dopust 150 dni, za otroka, starega 5–10 let, pa 120 dni. Posvojitelj oz. oseba, ki ji je otrok zaupan v vzgojo in varstvo z namenom posvojitve, lahko uveljavlja pravico do posvojiteljskega dopusta do dopolnjenega četrtega oz. desetega leta starosti otroka. Lahko ga izkoristi le eden od staršev ali oba v strnjenem nizu ob polni ali delni odsotnosti z dela – v tem primeru lahko tudi oba hkrati, s tem, da skupno trajanje dopusta ne more presegati 150 oz. 120 dni. Ob razlagi teh določb zakona lahko pri vprašanju posvojitve dvojčkov analogno primerjamo rojstvo dvojčkov in ugotovimo, da tudi ob rojstvu dvojčkov starševski dopust ne more biti izkoriščen dvakratno, saj je priznanje pravice vezano na rojstvo in v konkretnem primeru na posvojitvev. Iz enakega razloga bo potrebno posvojiteljem izdati negativno odločbo, saj posvojiteljski dopust za eno posvojitvev nikakor ne more trajati več kot 150 dni.

Vlagatelj mora obvestiti delodajalca o izrabi posvojiteljskega dopusta najkasneje v treh dneh po nastopu razlogov za koriščenje te pravice. Če je posvojitelj ali druga oseba dobil v vzgojo in varstvo otroka pred prvim letom starosti otroka in je že koristil dopust za nego in varstvo otroka za istega otroka, ima pravico do izrabe posvojiteljskega dopusta samo, če je trajal dopust za nego in varstvo manj kot 150 dni. Ta pravica preneha z naslednjim dnem po premestitvi otroka drugam ali naslednji dan po smrti otroka.

4.3 PRAVICA DO STARŠEVSKEGA NADOMESTILA

Starševsko nadomestilo je nadomestilo plače oz. osebni prejemek, ki izhaja iz zavarovanja za starševsko varstvo. Pravico do starševskega nadomestila imajo tiste osebe, ki imajo pravico do starševskega dopusta in so bile zavarovane po tem zakonu pred dnevom nastopa posamezne vrste starševskega dopusta in pa osebe, ki nimajo pravice do starševskega dopusta, če so bile po tem zakonu zavarovane najmanj 12 mesecev v zadnjih treh letih pred uveljavljanjem pravice do starševskega nadomestila. Upravičenci do starševskega nadomestila, ki nimajo pravice do starševskega dopusta, so v času starševskega nadomestila obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovani, zavarovani za primer brezposelnosti in za starševsko varstvo. Upravičenci so tudi zdravstveno zavarovani za primer bolezni in poškodbe zunaj dela, in sicer za plačilo zdravstvenih storitev, za povračilo potnih stroškov, pogrebnino in posmrtnino. Tudi upravičenci do starševskega nadomestila, ki jim je prenehalo delovno razmerje v času trajanja starševskega dopusta, so obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovani, obvezno zdravstveno zavarovani ter zavarovani za primer brezposelnosti in za starševsko varstvo. Prispevek zavarovanca plačuje upravičenec, prispevek delodajalca pa RS v skladu z zakonom, ki ureja posamezno področje.

Pravica do starševskega nadomestila izključuje prejemanje drugih nadomestil po predpisih, ki urejajo zdravstveno zavarovanje in zavarovanje za primer brezposelnosti ter plačilo prispevkov za socialno varnost zaradi dela s krajšim delovnim časom zaradi starševstva in prejemanje delnega plačila za izgubljeni dohodek po Zakonu o

starševskem varstvu in družinskih prejemkih. Če zavarovanec izpolnjuje z zakonom našteje pogoje, mu pripada:

- v času porodniškega dopusta – pravica do porodniškega nadomestila;
- v času očetovskega dopusta – pravica do očetovskega nadomestila, in sicer za prvih 15 dni, ki jih mora izrabiti v času porodniškega dopusta matere, če dopust koristi od rojstva otroka oz. otrok do dopolnjenega šestega meseca starosti otroka, za ostalih 75 dni, ki jih lahko koristi do dopolnjenega tretjega leta starosti otroka, pa očetu RS zagotavlja plačilo prispevkov za socialno varnost od minimalne plače, ki velja na dan plačila prispevkov;
- v času dopusta za nego in varstvo otroka – pravica do nadomestila za nego in varstvo otroka;
- v času posvojitelskega dopusta – pravica do posvojitelskega nadomestila.

Če mati nima pravice do porodniškega dopusta, uveljavlja pravico do porodniškega nadomestila 60 dni pred predvidenim datumom poroda – informacijo o tem dobi pri osebnem ginekologu. Materi pripada pravica do porodniškega nadomestila 28 dni pred predvidenim datumom poroda in traja 105 dni. Pravico do te vrste starševskega nadomestila ima pod enakimi pogoji kot pravico do porodniškega dopusta tudi oče, druga oseba ali eden od starih staršev otroka.

Starševsko nadomestilo pripada za delovne dneve oz. delovne ure, ko je zavarovanec na starševskem dopustu kot tudi za praznične in druge proste dni, ki so določeni z zakonom. Če se posamezna vrsta starševskega dopusta izrabí v obliki delne odsotnosti z dela, zavarovancu pripada pravica do starševskega nadomestila za toliko časa, kot traja delna odsotnost z dela.

Osnova za izračun posamezne vrste starševskega nadomestila je povprečna osnova, od katere so bili obračunani prispevki za starševsko varstvo v zadnjih 12. mesecih pred vložitvijo prve vloge za eno od vrst starševskega dopusta, kar je npr. plača, nadomestilo plače kot na primer bolniško nadomestilo, nadomestilo za nego otroka oz. družinskega člana, starševsko nadomestilo, nadomestilo za brezposelnost in denarna pomoč v času brezposelnosti. Za izračun osnove za posamezno vrsto starševskega nadomestila se ne glede na obračunane prispevke ne štejejo:

- prejemki za delo, ki ga je delavec opravil zunaj okvira rednega dela (npr. delo preko polnega delovnega časa, ki presega omejitve, določene z zakonom, sodelovanje v izpitni komisiji, ...);
- prejemki, ki pomenijo povračilo materialnih stroškov (npr. dnevnice, kilometrine, prevoz na delo);
- regres za letni dopust;
- nagrade ob delovnih jubilejih;
- prejemki v naravi, razen kadar pomenijo sestavni del plače po pogodbi o zaposlitvi in so od njih plačani prispevki;
- odpravnine, prejemki zaradi upokojitve ali priprave na upokojitev;
- prejemki v obliki delnic, obveznic in drugih vrednostnih papirjev;
- drugi prejemki, ki so bili izplačani delavcu poleg njegove plače.

Če so bili za zavarovanca obračunani prispevki za starševsko varstvo za krajše obdobje od 12. mesecev, se mu za manjkajoče mesece kot osnova upošteva 55 % minimalne plače. Izplačilo starševskega nadomestila ne more biti višje od 2,5-kratnika povprečne mesečne plače v Republiki Sloveniji na podlagi zadnjih znanih uradnih podatkov, niti ne more biti nižje od 55 % minimalne plače v Republiki Sloveniji. Izjema je porodniško nadomestilo, pri katerem višina navzgor ni omejena. Starševsko nadomestilo za polno odsotnost z dela znaša 100 % osnove in se izplačuje najkasneje do 15. v mesecu za pretekli mesec na osebni račun upravičenca. Pri uveljavljanju pravice do starševskega nadomestila je treba biti pozoren, da se posamezna vrsta starševskega nadomestila uveljavlja skupaj s pravico do posamezne vrste starševskega dopusta, in sicer v istih rokih, ki veljajo za uveljavljanje pravice do posamezne vrste starševskega dopusta¹⁸.

Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih v 45. členu določa, da pravica do starševskega nadomestila preneha, če pristojna inšpekcija za delo ugotovi, da oseba v času izrabe starševskega dopusta dela. Ker gre pri zaposlenih osebah v primeru starševskega nadomestila za nadomestilo plače in ker je taka oseba še vedno pravno formalno v delovnem razmerju pri delodajalcu, se formulacija »začne delati« nanaša na opravljanje dela v delovnem razmerju na podlagi pogodbe o zaposlitvi. To pomeni, da lahko oseba v času koriščenja starševskega dopusta in prejemanje starševskega nadomestila opravlja delo po avtorski ali kaki drugi civilni pogodbi po obligacijskem zakoniku. Drugačna pa bi bila situacija v primeru, če bi taka oseba sklenila pogodbo o zaposlitvi ter pričela opravljati delo v rednem delovnem razmerju, saj bi to pomenilo, da je prekinila starševski dopust in da ne želi izrabiti pravice do odsotnosti z dela zaradi starševskega varstva.

4.4 PRAVICA STARŠEV DO KRAJŠEGA DELOVENGA ČASA IN DO PLAČILA PRISPEVKOV ZA SOCIALNO VARNOST ZARADI STARŠEVSTVA¹⁹

Pravico do dela s krajšim delovnim časom zaradi starševstva ima:

- eden od staršev, ki neguje in varuje otroka, in sicer do tretjega leta starosti otroka;
- eden od staršev, ki neguje in varuje težje gibalno oviranega otroka ali zmerno ali težje duševno prizadetega otroka, in sicer tudi po tretjem letu starosti otroka, vendar največ do 18. leta starosti otroka;
- eden od staršev, ki neguje in varuje dva otroka, do dopolnjenega šestega leta starosti mlajšega otroka – ta pravica se uporablja od 01. 01. 2007.

---

¹⁸ Starševsko nadomestilo.

URL=«http://www.mdds.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/starsevsko_varstvo_in_druzinski_prejem_ki/zavarovanje_za_starsevsko_varstvo_in_pravice_ki_izhajajo_iz_tega/starsevsko_nadomestilo/«. 16. 01. 2010.

¹⁹ Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih. Ur. l. RS, št. 97/2001, 110/2006-UPB2. 48.–49.a člena.

Te pravice veljajo tudi za enega od staršev, ki si na podlagi svoje dejavnosti sam plačuje prispevke za socialno varnost za najmanj 20 ur tedensko ter neguje in varuje otroka. Pravica do krajšega delovnega časa pa ne pripada enemu od staršev, če je otrok v rejništvu ali je zaradi zdravljenja, usposabljanja, vzgoje ali šolanja v zavodu, v katerem ima celodnevno brezplačno oskrbo, razen če je to obdobje krajše od 30. dni v letu.

Krajši delovni čas mora obsegati najmanj polovično tedensko delovno obveznost. To pravico starš pridobi pri svojem delodajalcu. Na centru za socialno delo pa lahko uveljavlja pravico do plačila sorazmernega dela prispevkov za socialno varnost do polne delovne obveznosti. Delodajalec mu zagotavlja pravico do plače po dejanski delovni obveznosti, Republika Slovenija pa mu zagotavlja do polne delovne obveznosti plačilo prispevkov za socialno varnost do sorazmernega dela minimalne plače. Republika Slovenija plačuje prispevke zavarovanca in delodajalca za obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje, zavarovanje za primer brezposelnosti, za starševsko varstvo, za zdravstveno zavarovanje pa prispevke za primer bolezni in poškodbe izven dela, za pravice do zdravstvenih storitev, povračila potnih stroškov, pogrebno in posmrtnino. Te prispevke plačuje po stopnjah, določenih z zakonom, ki določa stopnje prispevkov za socialno varnost. Eden od staršev, ki si na podlagi svoje dejavnosti plačuje prispevke za socialno varnost za najmanj 20 ur tedensko ter neguje in varuje otroka do tretjega leta starosti, vendar ne dlje kot do 18. leta starosti, ima pravico do plačila prispevkov za socialno varnost od sorazmernega dela minimalne plače. Eden od staršev bo torej v primeru 20-urnega delovnika dobil približno polovično plačo, pravico pa ima do polnega nadomestila za prehrano, prevoz in regresa v polnem znesku. Hkrati pa mu bo tekla polna zavarovalna, torej pokojninska doba, saj prispevke za manjkajoče ure namesto delodajalca plačuje država.

Pravica se prizna z dnem, ko eden od staršev začne delati s krajšim delovnim časom od polnega, če je pravico uveljavljal najkasneje 60 dni po pridobitvi pravice do dela s krajšim delovnim časom zaradi starševstva. Če pravice ne uveljavlja v tem roku, se pravica prizna od dneva vložitve popolne vloge, traja pa do izteka v pogodbi o zaposlitvi določenega obdobja, v katerem bo eden od staršev delal krajši delovni čas od polnega, vendar ne dlje kot do tretjega leta starosti otroka oz. do 18. leta starosti otroka, če neguje in varuje težje gibalno oviranega otroka ali zmerno ali težje duševno prizadetega otroka. Na podlagi priznane pravice do plačila sorazmernega dela prispevkov za socialno varnost do polne delovne obveznosti center za socialno delo prijavi upravičenca v zavarovanje.

Pri uveljavljanju pravice do plačila sorazmernega dela prispevkov za socialno varnost zaradi krajšega delovnega časa je treba biti pozoren, saj se ta pravica uveljavlja najkasneje 60 dni po pridobitvi pravice do dela s krajšim delovnim časom, in sicer pri centru za socialno delo, pri katerem je bila oz. bi bila materi priznana pravica do porodniškega dopusta. K vlogi je treba priložiti pogodbo o zaposlitvi z določbo o opravljanju dela s krajšim delovnim časom od polnega, iz katerega je razvidno obdobje, v katerem eden od staršev dela krajši delovni čas od polnega in število ur

dela na teden oz. število ur dela na dan. Če se uveljavlja pravica do plačila sorazmernega dela prispevkov za socialno varnost do polne delovne obveznosti za otroka do 18. leta starosti otroka, je treba vlogi priložiti tudi zdravstveno dokumentacijo, v kateri zadnji izvid ni starejši od enega leta. Na podlagi predložene zdravstvene dokumentacije pridobi center za socialno delo mnenja zdravniške komisije, na podlagi katere odloči.

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve je predlagalo podaljšanje pravice do dela s krajšim delovnim časom do šestega leta starosti mlajšega otroka, za enega od staršev pa tudi pravico do plačila prispevkov za socialno varnost, v primeru štirih ali več otrok ima eden od staršev pravico do plačila prispevkov za socialno varnost do desetega leta starosti najmlajšega otroka.

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih je med pravice, ki izhajajo iz zavarovanja za starševsko varstvo, med drugim vnesel tudi novost za enega izmed staršev, ki zapusti trg zaradi nege in varstva štirih ali več otrok. Starš, ki se odloči za to, ima pravico do plačila prispevkov za socialno varnost od minimalne plače do dopolnjenega desetega leta starosti najmlajšega otroka. Oseba zapusti trg dela, če ji preneha delovno razmerje s sporazumno razveljavitvijo ali odpovedjo pogodbe o zaposlitvi z njene strani oz. če je na lastno zahtevo izbrisan iz registra brezposelnih oseb. Za uveljavljanje te pravice mora stranka vložiti vlogo na pristojnem centru za socialno delo, kateri mora priložiti potrdilo vlagatelja in otrok, da so državljani RS in imajo skupno stalno prebivališče v RS, potrdilo Zavoda za zaposlovanje o prenehanju vodenja v evidenci brezposelnih oseb ali odpoved pogodbe o zaposlitvi, rojstne liste otrok in potrdilo, da otroci izpolnjujejo pogoje iz 70. člena ZSDP (potrdilo o šolanju).

4.5 VARSTVO DELAVCEV ZARADI NOSEČNOSTI IN STARŠEVSTVA

Zakon o delovnih razmerjih (ZDR) v poglavju o pravicah in obveznostih strank pri sklepanju pogodb o zaposlitvi določa, da delodajalec ne sme od kandidata zahtevati podatkov o družinskem, zakonskem stanju, podatkov o nosečnosti oz. drugih podatkov, če niso v neposredni zvezi z delovnim razmerjem. Zato delodajalec tudi v delovnem razmerju ne sme zahtevati ali iskati kakršnih koli podatkov o nosečnosti delavke, razen če to sama dovoli zaradi uveljavljanja pravic v času nosečnosti. Dikcija zakona izraža, da se na to določbo lahko sklicuje le delavka.

V 115. členu ZDR-ja je urejeno varstvo pred odpovedjo pogodbe o zaposlitvi:

- v času nosečnosti,
- ves čas, ko delavka doji otroka,
- v času izrabe starševskega dopusta v obliki polne odsotnosti z dela.

V času nosečnosti delodajalec ne sme odpovedati pogodbe o zaposlitvi (prepoved odpovedi s strani delodajalca), v času, ko delavka doji otroka, pa prav tako ne more prenehati pogodba o zaposlitvi zaradi odpovedi s strani delodajalca (čeprav je bila

odpoved dana že prej). V primeru, ko delodajalec še ne ve za nosečnost, velja posebno varstvo pred odpovedjo pod pogojem, da delavka takoj (oz. v primeru ovir, ki niso nastale po njeni krivdi, takoj po prenehanju ovir) obvesti delodajalca o svoji nosečnosti, kar dokazuje z zdravniškim potrdilom.

ZDR²⁰ ureja tudi varstvo delavcev zaradi nosečnosti in starševstva. Delavci imajo zaradi nosečnosti in starševstva pravico do posebnega varstva v delovnem razmerju. V primeru spora v zvezi z uveljavljanjem te pravice je dokazno breme na strani delodajalca, določena pa je tudi njegova obveznost, da omogoči delavkam in delavcem lažje usklajevanje družinskih in poklicnih obveznosti. Ta obveznost pa hkrati pomeni ustrezno pravico delavca, in je pomembna predvsem v povezavi s prepovedjo diskriminacije. Ugodnosti, ki so namenjene lažjemu usklajevanju teh dveh vidikov posameznikovega življenja, ne smejo delavcu ali delavki povzročati manj ugodnega delovnopравниh položaja. Za uveljavitev pravic do posebnega varstva zaradi nosečnosti in starševstva v skladu z ZDR in ZSDP je pogoj, da delavka oz. delavec delodajalca ustrezno in pravočasno obvesti o nosečnosti oz. o nameravanem starševstvu.

ZDR nadalje določa, da v času nosečnosti in ves čas, ko doji otroka, delavka ne sme opravljati del, ki bi lahko ogrozila njeno zdravje ali zdravje otroka zaradi izpostavljenosti dejavnikom tveganja ali delovnim pogojem, ki se določijo z izvršilnim predpisom. Če pa opravlja delo v tem času, pa mora delodajalec sprejeti ustrezne ukrepe z začasno prilagoditvijo pogojev dela ali prilagoditvijo delovnega časa, če iz ocene tveganja izhaja nevarnost za njeno zdravje in zdravje otroka. Kateri so tisti dejavniki tveganja ali delovni pogoji, ki bi lahko ogrozili zdravje delavke ali otroka, bo določil posebni izvršilni predpis. Če se s prilagoditvijo pogojev dela ali delovnega časa ni mogoče izogniti nevarnosti, mora delodajalec zagotoviti delavki opravljanje ustreznega dela in plačo, kot da bi opravljala svoje delo, če je to zanje ugodnejše. V primeru, da ji tega ne more zagotoviti, pa ji mora v času, ko je delavka iz tega razloga odsotna z dela, zagotoviti nadomestilo plače za tiste dneve in za toliko ur, kolikor znaša delovna obveznost delavca na dan, ko iz opravičenih razlogov ne dela.

Delavcu, ki neguje otroka, starega do treh let, se lahko naloži opravljanje nadurnega dela ali dela ponoči samo po njegovem predhodnem pisnem soglasju, prav tako to velja za enega od staršev, ki ima otroka, mlajšega od sedem let ali hudo bolnega otroka ali otroka s telesno ali duševno prizadetostjo in ki živi sam z otrokom in skrbi za njegovo vzgojo in varstvo. Delavka v času nosečnosti in še eno leto po porodu oz. ves čas, ko doji otroka, ne sme opravljati nadurnega dela ali dela ponoči, če iz ocene tveganja zaradi takega dela izhaja nevarnost za njeno zdravje ali zdravje otroka. Ta določba odstopa od dosedanje zakonodaje, ki je absolutno prepovedovala delo preko polnega delovnega časa in nočno delo delavkam med nosečnostjo in z otrokom do enega leta starosti.

---

²⁰ Zakon o delovnih razmerjih (ZDR). Ur. l. RS, št. 42/2002, 79/2006-ZZZPB-F, 46/2006 Odl. US: U-I-45/07, Up-249/06-22, 103/2007, 45/2008-ZArbit. 187.–193. člena.

4.6 PRAVICA DO ODMORA ZA DOJENJE

Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih ne določa posebnega nadomestila za čas odmora za dojenje med delovnim časom. Iz razlogov obsežne urejenosti pravic iz starševskega varstva in družinskih prejemkov (primerjalno gledano se mora veliko mater v ostalih evropskih državah vrniti v službo še po nekaj tednih ali mesecih po rojstvih otroka) je bil zakonodajalec v začetni fazi pisanja zakona mnenja, da posebna ureditev nadomestila ni smiselna, poleg tega pa bi bila v praksi težko izvedljiva. Postavljalo bi se vprašanje izkazovanja upravičenosti do te pravice (npr. zdravniška presoja) in kontrole izvajanja same pravice. Glede na to, da pri nas traja starševski dopust dvanajst mesecev (v primerih podaljšanja iz zdravstvenih razlogov pa 15 mesecev), je otrok po končanem starševskem dopustu star vsaj že enajst mesecev in njegova prehrana ne more biti odvisna izključno samo od dojenja. Potrebno je tudi poudariti, da je pravica do odmora mišljena kot odmor med delovnim časom in nikakor kot možnost predčasnega odhoda iz službe, saj ZSDP za možnost predčasnega odhoda iz službe določa pravico do krajšega delovnega časa, kjer ima upravičenec tudi pravico do plačila prispevkov za socialno varnost s strani RS.

ZDR je vpeljal tudi pravico doječe matere do odmora za dojenje med delovnim časom. Delavka, ki doji otroka in po preteku porodniškega dopusta začne delati s polnim delovnim časom, ima po samem zakonu pravico do odmora za dojenje, ki traja najmanj eno uro dnevno. Tako oblikovana določba je v skladu s Konvencijo št. 103 o varstvu materinstva, ki določa, da je žena, ki doji otroka, upravičena do enega ali več odmorov za dojenje, ki so lahko tudi plačani. Tudi Evropska socialna listina posebej opredeljuje pravico, da so doječe matere upravičene do ustrezne odsotnosti z dela.

Pravica do odmora za dojenje delavki pripada pod pogoje, ki morata biti izpolnjena kumulativno:

- da doji,
- da dela s polnim delovnim časom.

Pravica do nadomestila plače za čas odmora za dojenje se uresničuje v skladu s predpisi, ki urejajo starševski dopust, tj. ZSDP. Vendar, kot je že omenjeno, veljavni ZSDP ne predvideva takšne posebne pravice, zato je pričakovati ustrezno uskladitev ZSDP ali ZDR v tej smeri. V ZDR tudi ni izrecne določbe o tem, da se odmor za dojenje všteva v delovni čas (tako kot v zvezi z odmorom med dnevnim delom).

5 DRUŽINSKI PREJEMKI

5.1 PRAVICA DO DRUŽINSKIH PREJEMKOV

Pravico do družinskih prejemkov opredeljuje Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih pa tudi Pravilnik o postopkih za uveljavljanje pravic do družinskih prejemkov, ki med drugim tudi podrobneje določa postopek za uveljavljanje pravic do družinskih prejemkov, predpisuje dokazila o izpolnjevanju pogojev za pridobitev posamezne pravice in določa vsebino obrazcev, na katerih se vlagajo zahteve za uveljavljanje pravic do družinskih prejemkov. Center za socialno delo po uradni dolžnosti pridobi podatke o dejstvih, ki so potrebna za obravnavo vloge in za odločanje o pravicah iz lastne evidence, pa tudi iz uradnih evidenc, ki jih vodijo upravni in drugi državni organi lokalnih skupnosti ali nosilci javnih pooblastil, razen če stranka to izrecno prepove. Dokazil, s katerimi center že razpolaga, stranki ob uveljavljanju posamezne pravice ni potrebno prilagati.

Poznamo več vrst družinskih prejemkov, in sicer:

- starševski dodatek,
- pomoč ob rojstvu otroka,
- otroški dodatek,
- dodatek za veliko družino,
- dodatek za nego otroka,
- delno plačilo za izgubljeni dohodek.

5.1.1 Starševski dodatek²¹

Starševski dodatek je denarna pomoč staršem, kadar po rojstvu otroka le-ti niso upravičeni do starševskega nadomestila po ZSDP-ju, in znaša od 1. julija 2009 dalje 193,24 evrov. Znesek se usklajuje dvakrat letno z indeksom rasti cen življenjskih stroškov.

Pravico do starševskega dodatka ima mati 77 dni od rojstva otroka, če imata mati in otrok stalno prebivališče v RS in sta državljana RS. Oče ima v obdobju 77 dni od rojstva otroka pravico do starševskega dodatka pod enakimi pogoji kot mati, če je ta umrla, zapustila otroka ali če je na podlagi mnenja pristojnega zdravnika trajno oz. začasno nesposobna za samostojno življenje in delo. V tem primeru se pravica skrajša za toliko dni, kolikor je otrok star, ko oče pridobi pravico do starševskega dodatka. Po 77. dnevu od rojstva otroka pa ima pravico do starševskega dodatka smiselno pod enakimi pogoji eden od staršev, o čemer se starša pisno dogovorita pred uveljavljanjem pravice, če pa se o tem ne moreta dogovoriti, odloči o tem

---

²¹ Starševski dodatek. URL=«

http://www.mdds.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/starsevsko_varstvo_in_druzinski_prejemki/druzinski_prejemki/starsevski_dodatek/«. 25. 02. 2010.

center, ki pri tem upošteva korist otroka. Pravico do starševskega dodatka lahko uveljavlja eden od staršev otroka sam, lahko pa za istega otroka po 78. dnevu starosti otroka tudi oba starša, če o tem skleneta pisni dogovor, v katerem tudi natančno določita obdobje koriščenja. Dogovor skupaj z vlogo za uveljavitev pravice do starševskega dodatka predložita centru za socialno delo. Če uveljavlja starševski dodatek le eden od staršev, v vlogi izjavi, da uveljavlja pravico do starševskega dodatka v dogovoru z enim od staršev sam. Pri uveljavljanju pravice je treba biti pozoren, da se z vlogo za uveljavitev pravice do starševskega dodatka lahko hkrati uveljavlja tudi pravica do pomoči ob rojstvu otroka in ker se pravica do starševskega dodatka pridobi šele po rojstvu otroka, je treba o rojstvu obvestiti center za socialno delo (lahko se predloži tudi obvestilo porodnišnice o rojstvu oz. rojstni list otroka).

Dogovor staršev o uveljavljanju pravice preneha veljati²², če eden od staršev umre, zapusti otroka ali če postane trajno oz. začasno nesposoben za samostojno življenje in delo, zraven tega je potrebno priložiti mnenje pristojnega zdravnika. Dogovor pa lahko spremenita v primeru, ko pričakujeta rojstvo drugega otroka, če pri enem od njiju nastopi bolezen, ki traja daljše obdobje ali če se eden izmed njiju zaposli. Spremenjenemu dogovoru je treba priložiti ustrezno dokazilo, in sicer obvestilo zdravnika o pričakovanem otrokovem rojstvu, mnenje zdravnika ob bolezni enega od staršev ali pa pogodbo o zaposlitvi. Druga oseba ima pravico do starševskega dodatka pod enakimi pogoji kot starša, če dejansko neguje in varuje otroka, zmanjšano za toliko dni, kolikor sta starša to pravico že izrabila.

Pravice do starševskega dodatka nima:

- oče, mati ali druga oseba, ki prejema nadomestilo plače po Zakonu o starševskem varstvu in družinskih prejemkih oz. drugih zakonih oz. delno plačilo za izgubljeni dohodek po tem zakonu;
- otrokova mati ali oče, katere zakonec oz. zunajzakonski partner prejema nadomestilo za nego in varstvo otroka za istega otroka.

Pravica v polnem obsegu traja 365 dni od rojstva otroka, če se pravico uveljavlja v zgoraj navedenih rokih (30 dni pred predvidenim datumom poroda oz. najkasneje 30 dni po rojstvu otroka). Če se pravico uveljavlja kasneje, kot je navedeno, se pravica prizna od prvega dne naslednjega meseca, ko je vloga vložena in traja dokler otrok ne dopolni 365 dni starosti. Oče ali druga oseba ima pravico do starševskega dodatka v trajanju, kot ga ima mati, zmanjšanim za toliko dni, kolikor je mati to pravico že izrabila. Center za socialno delo upravičence do starševskega dodatka prijavi v pokojninsko in invalidsko zavarovanje.

Pravico uveljavlja mati, pod zgoraj navedenimi pogoji pa tudi oče oz. druga oseba, pri centru za socialno delo, ki je krajevno pristojen glede na materino stalno prebivališče. Mati uveljavlja pravico:

---

²² Pravilnik o postopkih za uveljavljanje pravic do družinskih prejemkov. Ur. l. RS, št. 116/2003, 115/2007, 31/2008. 8. člen.

- 30 dni pred predvidenim datumom poroda, najkasneje pa 30 dni po rojstvu otroka, da pridobi pravico z dnem rojstva otroka, torej v celotnem trajanju 365 dni. Vlogi priloži tudi pisni dogovor na obrazcu DP-5 – dogovor staršev o uveljavljanju pravice do starševskega dodatka;
- če uveljavlja pravico po tem roku, se pravica prizna od prvega naslednjega meseca po vložitvi vloge.

Oče uveljavlja pravico:

- najkasneje 30 dni po nastanku dogodka, ki je razlog za pridobitev pravice;
- če uveljavlja pravico po tem roku, se pravica prizna od prvega dne naslednjega meseca po vložitvi vloge.

Druga oseba pa lahko uveljavlja pravico kadar koli do 365. dne starosti otroka.

Pravica od starševskega dodatka preneha z naslednjim dnem, ko niso več izpolnjeni pogoji po tem zakonu.

5.1.2 Pomoč ob rojstvu otroka

Pomoč ob rojstvu otroka je enkratni denarni prejemek, ki je namenjen nakupu opreme za novorojenca in znaša od 1. julija 2009 276,11 evrov. Namesto denarja je mogoče v enaki vrednosti izbrati opremo za novorojenca v obliki zavitka. Izbirati je mogoče med tremi različnimi zavitki (A, B in e). E-zavitek je mogoče naročiti prek spletne trgovine, kjer se ga lahko poljubno sestavi iz izdelkov, ki so vsebovani v zavitkih A in B, ter nekaterih dodatnih izdelkov. Zavitke si je možno ogledati na centrih za socialno delo, kjer se ta pravica tudi uveljavlja.

Pravico do pomoči ob rojstvu otroka ima vsak otrok, katerega mati ali oče imata stalno prebivališče v Republiki Sloveniji. Pravico uveljavljata mati ali oče pri centru za socialno delo, ki je krajevno pristojen po materinem stalnem prebivališču. Če mati nima stalnega prebivališča v Republiki Sloveniji, uveljavlja pravico oče pri centru za socialno delo, ki je pristojen po očetovem stalnem prebivališču.

Pravico uveljavlja eden od staršev 60 dni pred predvidenim datumom poroda oz. najkasneje 60 dni po rojstvu otroka. Po tem roku pravice ni več mogoče uveljavljati. Pravico je mogoče uveljavljati hkrati z vlogo za uveljavitev pravice do porodniškega dopusta ali z vlogo za uveljavitev pravice do starševskega dodatka, v rokih, ki veljajo za uveljavljanje posamezne pravice, vendar najkasneje 60 dni po rojstvu otroka. Mati ali oče lahko uveljavljata pravico do pomoči ob rojstvu otroka pred rojstvom tudi za več pričakovanih otrok, če je iz potrdila osebnega ginekologa razvidno, koliko otrok mati pričakuje. Ko je pravica do pomoči ob rojstvu otroka priznana, center za socialno delo upravičencu izda nalog za izdajo zavitka za opremo novorojenca, na podlagi katerega izroči izbrani izvajalec po preteku 14. dni od prejema naloga upravičencu izbrani zavitek.

5.1.3 Otroški dodatek

Z otroškim dodatkom se staršem oz. otroku zagotovi dopolnilni prejemek za preživljanje, vzgojo in izobraževanje, kadar dohodek na družinskega člana ne presega 99 % povprečne plače v Republiki Sloveniji v preteklem koledarskem letu oz. v predpreteklem koledarskem letu, če se otroški dodatek uveljavlja v mesecu januarju, februarju ali marcu. Pravico do otroškega dodatka ima eden od staršev oz. druga oseba za otroka s prijavljenim prebivališčem v Republiki Sloveniji, pravico pa ima tudi otrok, starejši od 18 let, ki je brez staršev ali ne živi s starši v skupnem gospodinjstvu, če tako na podlagi okoliščin odloči center za socialno delo, in sicer, če ima prijavljeno prebivališče v Republiki Sloveniji in izpolnjuje druge pogoje, ki so določeni z zakonom. Pravice do otroškega dodatka nima eden od staršev oz. druga oseba za otroka, ki:

- je v delovnem razmerju oz. opravlja kmetijsko oz. drugo samostojno dejavnost;
- je zaradi zdravljenja, vzgoje, šolanja ali usposabljanja v zavodu, v katerem ima celodnevno brezplačno oskrbo v trajanju več kot 30 dni;
- je oddan v rejništvo;
- je sklenil zakonsko zvezo oz. živi v zunajzakonski skupnosti;
- ima pravico do otroškega dodatka na podlagi mednarodne pogodbe;
- ne živi z obema staršema in nad katerim izvršuje roditeljsko pravico v celoti samo eden od staršev, če preživnina ni dogovorjena na centru ali določena s sodbo sodišča, razen v primerih, ko očetovstvo ni urejeno.

Za otroka, ki je zaradi zdravljenja, vzgoje, šolanja ali usposabljanja v zavodu, v katerem ima celodnevno brezplačno oskrbo več kakor 30 dni, center pri odločanju upošteva, koliko dni je otrok preživel v družini v zadnjih 12 mesecih pred vložitvijo vloge za uveljavitev pravice do otroškega dodatka, isto pa center upošteva tudi za otroka, ki je v rejništvu.

Otrok, ki je upravičen do otroškega dodatka, je oseba do dopolnjenega 18. leta starosti, starejša oseba pa, če se šola, dokler ima status učenca, dijaka, vajenca ali študenta, vendar najdalj do dopolnjenega 26. leta starosti. Izjemoma se za otroka šteje tudi oseba po tej starosti, če traja njeno šolanje na visoki stopnji pet ali šest let, ali če oseba zaradi daljše bolezni ali poškodbe ali služenja vojaškega roka med šolanjem ni končala šolanja v predpisanem roku. Status otroka se podaljša za toliko časa, kolikor se je šolanje zaradi teh razlogov podaljšalo. Pravica do otroškega dodatka se prizna za dobo enega leta. Otrok, starejši od 18 let, ki ne živi s starši v skupnem gospodinjstvu, lahko uveljavlja pravico do otroškega dodatka sam, če živi v lastnem samskem gospodinjstvu. Center pri odločanju o pravici upošteva podatke o prebivališču, dogovor o preživljanju oz. s sodbo določeno preživnino in pogoje za življenje v samskem gospodinjstvu. Poleg potrdila o šolanju in drugih, že prej omenjenih dokazil, mora biti vlogi priložena še overjena kupoprodajna ali darilna pogodba, sklep o dedovanju oz. zemljiškoknjižni izpisek, iz katerega je razvidno lastništvo stanovanja ali overjena najemna pogodba, potrjena pri davčnem organu.

Pravilnik o postopkih za uveljavljanje pravic do družinskih prejemkov v 21. členu določa, da če mati, ki ima status učenke, dijakinje, vajenke ali študentke, uveljavlja pravico do otroškega dodatka za svojega otroka in z njim živi pri svojih starših, se mati šteje za družinskega člana pri svojih starših in starši lahko zanjo uveljavljajo pravico do otroškega dodatka. Če pa živi skupaj z otrokom in otrokovim očetom pri svojih starših ali starših otrokovega očeta, se ne štejejo za družinske člane pri prvih ali drugih starših. Kadar mati, ki ima status učenke, dijakinje, vajenke ali študentke, uveljavlja pravico do otroškega dodatka za svojega otroka in z otrokovim očetom nista ustanovila življenjske skupnosti, center pri odločanju o pravici do otroškega dodatka za tega otroka upošteva materine in otrokove dohodke²³.

Kadar otrok živi v enostarševski družini, se posamezni znesek otroškega dodatka poveča za 10 %. Enostarševska družina je skupnost enega od staršev z otroki, kadar roditeljsko pravico, skladno s posebnim zakonom, izvršuje sam. Če predšolski otrok ni vključen v predšolsko vzgojo v skladu s predpisi, ki urejajo vrtce, se posamezni znesek otroškega dodatka poveča za 20 %. Kadar pa otrok po 18. letu starosti sam uveljavlja pravico do otroškega dodatka, mu pripada otroški dodatek v višini, ki velja za prvega otroka. Za čas, ko mati ali oče ali druga oseba za istega otroka prejema nadomestilo za nego in varstvo otroka, koristi preneseni dopust ali prejema starševski dodatek, nima pravice do izjemne višine otroškega dodatka.

Dohodkovni razred je določen v odstotku od povprečne mesečne plače vseh zaposlenih v Republiki Sloveniji za koledarsko leto pred vložitvijo zahteve. Višina otroškega dodatka se določi glede na uvrstitev družine v dohodkovni razred. Glede na število otrok se skupna višina otroškega dodatka določi za vse otroke, ki so upravičeni do otroškega dodatka tako, da se seštejejo posamezni zneski otroških dodatkov za vsakega otroka.

Tabela 1: Zneski otroških dodatkov

Dohodek na družinskega člana v % povprečne plače RS	1. otrok v EUR	2. otrok v EUR	3. in nasl. Otrok v EUR
do 15 % do 208,71 EUR	112,95	124,24	135,55
nad 15 % do 25 % nad 208,71 EUR do 347,86 EUR	96,57	106,76	116,88
nad 25 % do 30 % nad 347,86 EUR do 417,43 EUR	73,60	82,26	90,89
nad 30 % do 35 % nad 417,43 EUR do 487,00 EUR	58,05	66,24	74,58
nad 35 % do 45 % nad 487,00 EUR do 626,14 EUR	47,47	55,40	63,27
nad 45 % do 55 % nad 626,14 EUR do 765,29 EUR	30,08	37,65	45,17
nad 55 % do 75 %	22,56	30,08	37,65

²³ Pravilnik o postopkih za uveljavljanje pravic do družinskih prejemkov. Ur. l. RS, št. 116/2003, 115/2007, 31/2008. 41. člen.

nad 765,29 EUR do 1.043,57 EUR nad 75 % do 99 % nad 1.043,57 EUR do 1.377,52 EUR	19,64	27,17	34,69
--	-------	-------	-------

Vir: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. Uskladitev zneskov družinskih prejemkov. 2010.

Za uvrstitev družine v posamezni dohodkovni razred se upošteva povprečni mesečni dohodek na družinskega člana v preteklem koledarskem letu, ki se izračuna tako, da se skupni dohodek družine deli s številom mesecev, na katere se dohodek nanaša in s številom družinskih članov po tem zakonu. Kadar se otroški dodatek uveljavlja v mesecu januarju, februarju ali marcu, se upošteva povprečni mesečni dohodek na družinskega člana v predpreteklem koledarskem letu. Kadar otrok po 18. letu sam uveljavlja pravico do otroškega dodatka, se za uvrstitev v posamezni dohodkovni razred upošteva skupni bruto dohodek njegovega samskega gospodinjstva. Otrok je dolžan v teh primerih predložiti sodbo ali dogovor o preživljanju. Če ta ni bil določen oz. dogovorjen, se v skupni dohodek družine upošteva preživnina iz tekočega leta, preračunana na raven dohodkov preteklega oz. predpreteklega koledarskega leta.

Skupni dohodek družine²⁴ je vsota vseh bruto dohodkov, ki so vir dohodnine, transferenceh dohodkov in vseh drugih dohodkov vseh družinskih članov za isto koledarsko leto, razen pomoči ob rojstvu otroka, otroškega dodatka, dodatka za nego otroka, dodatka za veliko družino, dodatka za pomoč in postrežbo ter varstvenega dodatka, dohodkov, ki jih prejema oseba za oskrbo otroka v rejniški družini (materialni stroški za rejenca), dohodkov od občasnega dela invalidov, ki so vključeni v institucionalno varstvo in jih pridobivajo zunaj rednih oblik redne zaposlitve in solidarnostna pomoč. Med bruto dohodek se všttevajo naslednji transferenceh dohodki:

- denarne dajatve po zakonu o socialnem varstvu,
- nadomestila za brezposelnost,
- denarna pomoč za brezposelnost,
- štipendije,
- starševski dodatek s prispevki,
- delno plačilo za izgubljeni dohodek s prispevki,
- plačani prispevki za rejnice,
- plačani prispevki za samostojne ustvarjalce na področju kulture,
- plačani prispevki za vrhunske športnike in šahiste,
- nadomestila preživnin,
- denarne dajatve vojnim invalidom, veteranom in žrtvam vojnega nasilja.

Med bruto dohodke se všttevajo tudi:

- nagrade vajencev;

²⁴ Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih. Ur. l. RS, št. 97/2001, 110/2006-UPB2. 72. člen.

- prejemki učencev in študentov, prejeti preko pooblaščenih organizacij in delodajalcev za posredovanje dela dijakom in študentov, zmanjšani za normirane stroške po zakonu o dohodnini;
- preživitve v višini pravnega izvršilnega naslova, razen v primerih, ko se dokaže, da je storjeno vse, da bi preživitveni upravičenec preživitvo izterjal. V ta namen je treba priložiti predlog za izvršbo s potrdilom sodišča o njegovi vložitvi ali sklep o izvršbi ali dokazilo o neuspeli izvršbi ali potrdilo pristojnega ministrstva, da je pričel teči postopek za izterjavo preživitve iz tujine;
- dediščine in darila, razen dediščine po pokojnem zakoncu;
- dohodki od iger na srečo, rente od zavarovanj, odškodnine pri nezgodnem zavarovanju.

Podatki o prejemkih dijakov in študentov oz. študentk, prejeti prek pooblaščenih organizacij in delodajalcev za posredovanje dela dijakom in študentom, se upoštevajo v skupnem dohodku družine v celotnem znesku, zmanjšanem za normirane stroške. Upošteva se tudi tisti del prejemkov, ki ni zajet v informativnem izračunu dohodnine oz. ga v napovedi za odmero dohodnine ni treba navajati.

Pri ugotavljanju povprečnega mesečnega dohodka na družinskega člana se upoštevajo naslednji člani družinskega gospodinjstva, ki imajo v odnosu do vlagatelja zahtevka za otroški dodatek položaj:

- zakonca ali zunajzakonskega partnerja;
- otroka, pastorka, otroka zunajzakonskega partnerja ali posvojenca, ki živi z vlagateljem v skupnem gospodinjstvu in ga je ta ali njegov zakonec ali zunajzakonski partner dolžan preživljati;
- vnuka, nečaka, varovanca, ki nima staršev, ali je staršem odvzeta roditeljska pravica, kadar živi z vlagateljem v skupnem gospodinjstvu in ga je ta dolžan preživljati;
- starša vlagatelja, zakonca ali zunajzakonskega partnerja, če sta ga dolžna preživljati v skladu s predpisi, ki urejajo družinska razmerja.

Pravico do otroškega dodatka se uveljavlja na obrazcu DP-3 – vloga za uveljavitev pravice do otroškega dodatka pri krajevno pristojnem centru. Center odloči o pravici na podlagi dohodkov vlagatelja in njegovih družinskih članov. Novo vlogo za priznanje pravice do otroškega dodatka je treba vložiti v mesecu, v katerem se izteče pravica do otroškega dodatka, kar je razvidno iz izreka odločbe o pravici do otroškega dodatka. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve tudi pisno obvešča vse upravičence do otroškega dodatka o izteku pravice. Pridobljeni otroški dodatek se izplačuje le na osebni račun vlagatelja.

Pravico se uveljavlja pri centru za socialno delo, ki je krajevno pristojen glede na otrokovo stalno prebivališče. Roki za uveljavljanje pravice do otroškega dodatka:

- če se pravico uveljavlja v roku 90 dni po rojstvu otroka, se pravica prizna z mesecem rojstva otroka;
- če se pravico uveljavlja kasneje, se pravico prizna s prvim dnevom naslednjega meseca po vložitvi zahtevka.

Če v času prejemanja otroškega dodatka pride do sprememb, ki vplivajo na priznano pravico do otroškega dodatka, njegovo višino in obdobje prejemanja, je prejemnik otroškega dodatka dolžan to sporočiti centru za socialno delo v 8. dneh od dne, ko je sprememba nastala oz. je zanj izvedel. Spremembe, ki so nastale po priznanju pravice do otroškega dodatka, se upoštevajo s prvim dnevom naslednjega meseca. Spremembe, ki jih je treba sporočiti, pa so naslednje:

- sprememba števila družinskih članov,
- zaposlitev ali izguba zaposlitve enega od vzdrževalcev družine,
- začetek opravljanja samostojne dejavnosti,
- zaposlitev otroka po 15. letu starosti,
- namestitev otroka v rejniško družino ali drugo obliko institucionalnega varstva²⁵.

Status študentske družine ni posebej opredeljen v nobenem zakonu. Opredelitev družine izhaja iz Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, ki določa, da je družina življenjska skupnost staršev in otrok, ki zaradi koristi otrok uživa posebno družbeno varstvo. Država varuje družino, materinstvo, očetovstvo, otroke in mladino. Ta ustavna določba velja za celotni pravni sistem in zato ne zajema samo družinsko pravnih, ampak tudi druge oblike varstva. Gre za starševsko varstvo in družinske prejemke, ki jih iz tega naslova prejema upravičenci do družinskih prejemkov in starševskega varstva. Družino ustvarja otrok. Državno varstvo družine je zlasti v tem, da se varujejo koristi otrok tudi v okviru družine. Starši imajo pravico in dolžnost vzdrževati, izobraževati in vzgajati svoje otroke. Skrb za otroka je predvsem dolžnost staršev. Zakon določa, da so starši dolžni svoje otroke preživljati, skrbeti za njihovo življenje, zdravje in vzgojo. Pravice do družinskih prejemkov so vezane na rojstvo otroka. Pravice mamice s statusom študentke na podlagi Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih so naslednje:

- starševski dodatek – mamica študentka, ki ni upravičena do starševskega nadomestila (porodniškega nadomestila oziroma nadomestila za nego in varstvo otroka) in ga tudi ne bo izkoristil oče otroka, bo prejela starševski dodatek 365 dni od rojstva otroka v višini 193,24 evra mesečno. Poleg tega je tudi obvezno pokojninsko zavarovana;
- pomoč ob rojstvu otroka – paket za novorojenca oziroma denarna pomoč v višini 276,11 evrov;
- otroški dodatek – glede otroškega dodatka se uporabljajo enake zakonske določbe za vse otroke ne glede na status staršev. Za določitev dohodkovnega razreda mamice in njenih družinskih članov se bodo poleg starševskega dodatka med drugim upoštevali tudi prejemki v obliki štipendije, morebitne denarne socialne pomoči, delo preko študentskega servisa, nadomestilo preživnin, nadomestilo za brezposelnost, dediščine in darila ter še nekateri drugi dohodki.

---

²⁵ Otroški dodatek.

URL=«http://www.mdds.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/starsevsko_varstvo_in_druzinski_prejemki/druzinski_prejemki/otroski_dodatek/«. 06. 02. 2010.

5.1.4 Dodatek za veliko družino

Dodatek za veliko družino je letni prejemek, ki je namenjen družinam s tremi ali več otroki, ki so mlajši od 18 let oz. 26 let, če se šolajo in imajo status učenca, dijaka, vajenca ali študenta na dodiplomskem študiju. Izjemoma se za otroka šteje tudi oseba po 26. letu starosti:

- če traja njeno šolanje na visoki stopnji pet ali šest let (v tem primeru se status otroka podaljša za 12 mesecev oz. 24 mesecev) ali
- če oseba zaradi daljše bolezni ali poškodbe ali služenja vojaškega roka med šolanjem ni končala šolanja v predpisanem roku (v tem primeru se status otroka podaljša sorazmerno s številom dni, za kolikor se je šolanje podaljšalo zaradi prej navedenih razlogov), k temu je treba priložiti tudi mnenje izbranega zdravnika o daljši bolezni ali poškodbi in njenem trajanju.

Pravico do dodatka za veliko družino ima eden od staršev, pod pogojem, da ima eden od staršev in otroci skupno stalno prebivališče v Republiki Sloveniji. Pravico ima tudi eden od polnoletnih otrok, kadar trije ali več otrok iz iste družine živijo brez staršev. Pravico do dodatka za veliko družino uveljavlja eden od staršev, če ni uveljavil pravice do otroškega dodatka ali mu ta ne pripada. V tekočem letu mora vložiti vlogo za uveljavitev pravice do dodatka za tekoče leto pri krajevno pristojnem centru na obrazcu DP-4 – vloga za uveljavitev pravice do dodatka za veliko družino. O pravici do dodatka za veliko družino odloči center po uradni dolžnosti za prejemnika otroškega dodatka hkrati z uveljavljanjem pravice do otroškega dodatka, če je le-ta upravičen do otroškega dodatka v tekočem letu za najmanj tri otroke.

Za vse vlagatelje vloge za otroški dodatek oz. vloge ob povečanju števila otrok v družini center za socialno delo odloči o pravici do dodatka za veliko družino po uradni dolžnosti in ni potrebno vlagati posebne vloge. Če se staršem s tremi otroki v tekočem letu število otrok v družini poveča, so upravičeni do izplačila razlike do dodatka za družine s štirimi ali več otroki, pri čemer morajo vlogo vložiti najpozneje v roku treh mesecev od dneva povečanja števila otrok.

Dodatek za družino s tremi otroki od 1. julija 2009 znaša 386,96 evrov, za družino s štirimi ali več otroki pa 471,90 evrov. Višina se uskladi dvakrat letno z rastjo cen življenjskih potrebščin. Dodatek za veliko družino se izplača v enkratnem znesku.

5.1.5 Dodatek za nego otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo

Dodatek za nego otroka je denarni dodatek za otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo in je namenjen kritju povečanih življenjskih stroškov, ki jih ima družina zaradi nege in varstva takega otroka. Pravico do dodatka za nego otroka ima eden od staršev ali druga oseba, če ima otrok stalno prebivališče v Republiki Sloveniji. Do dodatka je oseba upravičena dokler trajajo razlogi oz. do otrokovega 18. leta starosti, dalj pa, če se oseba šola, dokler ima status učenca, dijaka, vajenca ali študenta, vendar najdlje do dopolnjenega 26. starosti. Pravica do dodatka za nego otroka se

vloži pri krajevno pristojnem centru. Vlagatelj vlogi priloži fotokopijo zdravstvene dokumentacije, pri čemer zadnji izvid ne sme biti starejši od enega leta, za otroka, za katerega je že bilo izdano strokovno mnenje na podlagi predpisa o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, pa priloži tudi to mnenje. Center predloži fotokopijo zdravstvene in morebitne druge dokumentacije zdravniški komisiji, da izda svoje mnenje, na podlagi katerega center odloči o pravici do dodatka za nego otroka.

Pravice do dodatka za nego otroka nima eden od staršev za otroka, ki je zaradi zdravljenja, usposabljanja, vzgoje ali šolanja v zavodu, v katerem ima celodnevno brezplačno oskrbo, ali v rejništvu. Pravica se prizna tudi, če se dokaže, da tudi v tem času materialno skrbi za otroka. Center mu v tem primeru lahko prizna pravico za dobo od 3. mesecev do 6. mesecev na leto. Za koliko časa se prizna pravica do dodatka za nego otroka, je odvisno od tega, kolikšno je letno število dni, ki jih je otrok preživel v družini v zadnjih 12. mesecih.

Pravica do dodatka za nego otroka se uveljavlja v 90. dneh po rojstvu otroka in se prizna z mesecem otrokovega rojstva. Če se uveljavlja po tem roku, se pravica prizna s prvim dnevom naslednjega meseca po vložitvi zahtevka.

Dodatek za nego otroka od 1. julija 2009 znaša 99,38 evrov, za otroke s težko motnjo v duševnem razvoju (otrok se lahko usposobi le za sodelovanje pri aktivnostih; potrebuje stalno nego, varstvo, pomoč in vodenje; je omejen v gibanju, prisotne so težke dodatne motnje, bolezni in obolenja; razumevanje in upoštevanje navodil je hudo omejeno; orientacijski rezultat na testu inteligentnosti je pod 20 IQ, mentalna starost do 2. let) ali težko gibalno ovirane otroke (otrok ima malo uporabnih gibov, samostojno gibanje ni možno; v celoti je odvisen od tuje pomoči; otrok je lahko težko moten v komunikaciji, sporazumeva se s pomočjo neverbalne komunikacije oz. nadomestne komunikacije) pa 198,82 evrov²⁶.

5.1.6 Delno plačilo za izgubljeni dohodek

Delno plačilo za izgubljeni dohodek je osebni prejemek, ki ga prejme eden od staršev, kadar prekine delovno razmerje ali začne delati krajši delovni čas zaradi nege in varstva otroka s težko motnjo v duševnem razvoju ali težko gibalno oviranega otroka. Pravico lahko uveljavlja tudi eden od staršev, ki neguje in varuje dva ali več otrok, ki potrebujejo posebno nego in varstvo. To pomeni, da eden od staršev (mati ali oče otroka) bodisi zapusti dosedanjo službo, začne delati samo 4 ure na dan, ali pa se odjavi iz evidence brezposelnih oseb na območni enoti Zavoda RS za zaposlovanje zato, da ostane doma z otrokom, ki potrebuje posebno nego in varstvo zaradi težke motnje v duševnem razvoju ali težke gibalne oviranosti, torej najtežje stopnje motnje oz. oviranosti otroka.

---

²⁶ Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih. Ur. l. RS, št. 97/2001, 110/2006-UPB2. 80. člen.

Eden od staršev v tem primeru prejema nadomestilo plače v višini minimalne plače (v primeru 4-urnega delavnika nadomestilo plače v višini polovične minimalne plače), po zakonu pa mu pripada tudi dodatek za nego otroka in najverjetneje tudi otroški dodatek. Upravičenci do delnega plačila za izgubljeni dohodek so obvezno zdravstveno zavarovani, zavarovani za primer brezposelnosti in za starševsko varstvo. Prispevek zavarovanca plačuje upravičenec, prispevek delodajalca pa plačuje Republika Slovenija.

Pravica do delnega plačila za izgubljeni dohodek pa je namenjena tudi enemu od staršev, ki doma neguje in varuje dva ali več otrok z zmerno oz. težjo motnjo v duševnem razvoju ali zmerno oz. težjo gibalno oviranostjo. V tem primeru torej mati ali oče otroka dobi pravico tudi, če ima dva ali več otrok, četudi nimata oz. nimajo najtežje motnje v razvoju. Center spremlja zagotavljanje ustrezne nege in varstva otroka ter najmanj enkrat na leto pripravi socialno poročilo, iz katerega je razvidno, ali je za otroka ustrezno poskrbljeno. Če center o tem dvomi, predloži zdravstveno dokumentacijo, skupaj z zadnjim socialnim poročilom, pristojni zdravniški komisiji in prosi za izdajo novega mnenja. Ta po presoji vseh predloženih dokazil izda mnenje, iz katerega mora biti razvidno, ali sta otroku še zagotovljena ustrezna nega in varstvo. Če je iz mnenja razvidno, da otroku nista več zagotovljena ustrezna nega in varstvo na domu, center ukine pravico do delnega plačila za izgubljeni dohodek.

Eden od staršev je lahko upravičen do delnega plačila najdlje do dopolnjenega 18. leta starosti otroka. Pogoj za uveljavljanje te pravice je, da sta tako otrok, kot starš državljana Republike Slovenije in da imata tukaj tudi stalno prebivališče. Pravica velja, dokler niso izpolnjeni pogoji za uveljavljanje pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja oz. največ tri mesece po smrti otroka. Če je otrok iz kakršnega koli razloga v zavodu, v katerem ima celodnevno brezplačno oskrbo, ali če je v rejništvu, starši ne morejo uveljavljati te pravice.

Eden od staršev, ki želi doma negovati in varovati enega ali več otrok, mora 30 dni pred predvidenim prenehanjem delovnega razmerja oz. najkasneje 60 dni po prenehanju delovnega razmerja (ali izbrisa iz registra brezposelnih oseb ali začetka dela s krajšim delovnim časom) na centru za socialno delo, kjer ima otrok stalno prebivališče, vložiti vlogo za uveljavitev pravice do delnega plačila za izgubljeni dohodek. Vlogi je treba priložiti zdravniško dokumentacijo, ki ne sme biti starejša od šestih mesecev. Na podlagi mnenja zdravniške komisije center za socialno delo vlagatelju izda odločbo. Če center na podlagi mnenja zdravniške komisije izda enemu od staršev negativno odločbo, se ima eden od staršev možnost in pravico pritožiti na Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve.

Minister za delo, družino in socialne zadeve na predlog Pediatrične klinike v Ljubljani imenuje pet zdravniških komisij prve stopnje in zdravniško komisijo druge stopnje, ki dajejo mnenja centrom oz. ministrstvu v postopkih za uveljavljanje pravic za otroke, ki potrebujejo posebno nego in varstvo. Komisijo sestavljajo trije člani zdravniki, od katerih je eden predsednik komisije, in en strokovni sodelavec. Imenovani so za štiri

leta in so lahko ponovno imenovani. Član zdravniške komisije prve stopnje ne more biti hkrati član zdravniške komisije druge stopnje.

Zaprosilo za izdelavo posameznega mnenja pristojni center v postopku na prvi stopnji oz. ministrstvo v pritožbenem postopku posreduje pristojni zdravniški komisiji. Zaposilu priloži fotokopijo zdravstvene dokumentacije, ki jo je vlagatelj priložil vlogi in v kateri zadnji izvid ni starejši od enega leta. Za otroka, za katerega je že bilo podano strokovno mnenje na podlagi Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami²⁷, center priloži tudi to mnenje. Če je katera od zdravniških komisij že podala mnenje v postopku za uveljavljanje katere od pravic po zakonu in se uveljavlja še druga pravica po zakonu, mora v postopku za uveljavljanje te druge pravice center oz. ministrstvo že podano mnenje zaposilu priložiti. Zdravniška komisija poda mnenje na podlagi posredovane zdravstvene in druge dokumentacije. Lahko zahteva dodatno dokumentacijo ali izjemoma opravi pregled otroka²⁸.

Mnenje poda na obrazcih, ki so predpisani, in vsebujejo:

- osnovne podatke o otroku;
- navedbo, ali zdravniška komisija podaja mnenje na podlagi predložene zdravstvene in druge dokumentacije ali na podlagi še dodatno zahtevane dokumentacije oz. pregleda otroka;
- mnenje, ali obravnavan otrok potrebuje posebno nego in varstvo na podlagi kriterijev iz tega pravilnika oz. posebne nege in varstva ne potrebuje;
- navedbo, ali podaja mnenje v prvi obravnavi (prvo uveljavljanje pravice), ponovni obravnavi (mnenje poda za otroka, ki je že bil usmerjen na podlagi Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami in v primeru, če je zdravniška komisija za istega otroka že podala mnenje pri uveljavljanju drugih pravic po zakonu, razen pri uveljavljanju pravice do daljšega dopusta za nego in varstvo otroka ter v primeru dopolnitve postopka ob reševanju pritožbe) ali v obravnavi v pritožbenem postopku (kjer se mnenje poda za otroka na podlagi vložene pritožbe).

Mnenje mora biti jasno, popolno in obrazloženo, podpisano pa mora biti s strani vseh članov komisije in opremljeno z žigom. Zdravniška komisija mnenje, skupaj s posredovano dokumentacijo, pošlje pristojnemu centru oz. ministrstvu. Na obrazcu mnenja mora zdravniška komisija označiti, ali je pripravila mnenje kot prvo obravnavo, ponovno obravnavo ali obravnavo v pritožbenem postopku ter če je bil potreben tudi pregled otroka. Vsaka zdravniška komisija vodi evidenco podanih mnenj, iz katere je razvidno:

- zaporedna številka mnenja;
- ime in priimek otroka, za katerega je bilo mnenje podano;
- EMŠO ali datum rojstva otroka;
- datum izdaje mnenja;

---

²⁷ Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami. Ur. l. RS, št. 54/2000, 118/2006-ZUOPP-A, 3/2007-UPB1.

²⁸ Pravilnik o kriterijih za uveljavljanje pravic za otroke, ki potrebujejo posebno nego in varstvo. Ur. l. RS, št. 105/2002, 107/2004, 129/2006, 55/2009. 8.–13. člena.

- kdo je zaprosil za mnenje.

Zdravniška komisija poda in pošlje posamezno mnenje, skupaj z dokumentacijo, organu, ki je za mnenje zaprosil²⁹:

- na obrazcu M-1 – Mnenje zdravniške komisije o pravici do daljšega dopusta za nego in varstvo otroka v roku 15. dni od prejema zaprosila;
- na obrazcu M-2 – Mnenje zdravniške komisije o pravici do dodatka za nego otroka v roku 60. dni od prejema zaprosila. Pri pripravi mnenja o pravici do dodatka za nego otroka mora komisija podati tudi mnenje o obdobju, v katerem otrok potrebuje posebno nego in varstvo. Na podlagi tega se uveljavlja tudi pravica do krajšega delovnega časa zaradi starševstva;
- na obrazcu M-3 – Mnenje zdravniške komisije o pravici do delnega plačila za izgubljeni dohodek v roku 30. dni od prejema zaprosila. Za pripravo tega mnenja center pristojni komisiji posreduje zdravstveno dokumentacijo, pri kateri zadnji izvid ni starejši od šestih mesecev, fotokopijo mnenja zdravniške komisije na obrazcu M-2 – Mnenje zdravniške komisije o pravici do dodatka za nego otroka, iz katerega je razvidna upravičenost do višjega dodatka za nego otroka, če je vlagatelj to pravico uveljavljal, in socialno poročilo o družini, ki ga pripravi v ta namen.

Zdravniške komisije delujejo na naslednji način:

- tri zdravniške komisije za dajanje mnenj v postopkih na prvi stopnji za uveljavljanje pravice do daljšega dopusta za nego in varstva otroka s sedežem v: Kopru, Ljubljani in Mariboru;
- dve zdravniški komisiji za dajanje mnenj v postopkih na prvi stopnji za uveljavljanje pravice do dodatka za nego otroka in delnega plačila za izgubljeni dohodek s sedežem v: Kliničnem centru Ljubljana in Zavodu za usposabljanje invalidne mladine Kamnik;
- zdravniška komisija za dajanje mnenj v pritožbenih postopkih za uveljavljanje pravice do daljšega dopusta za nego in varstvo otroka, dodatka za nego otroka in delnega plačila za izgubljeni dohodek s sedežem v Kliničnem centru Ljubljana.

Seznam hudih bolezni po Pravilniku o kriterijih za uveljavljanje pravic za otroke, ki potrebujejo posebno nego in varstvo, so:

- kronične encefalopatije (prirojene malformacije možganov, hipoksično ishemična encefalopatija, heredodegenerativne in presnovne bolezni, rezidualna stanja po vnetjih, travmah, itd.);
- imunsko pogojene bolezni živčevja s težko klinično prizadetostjo (multipla skleroza, poliradikulitis, cerebralni arteritis, itd.);
- epilepsije, neodzivne na zdravljenje;
- mišične, živčnomišične bolezni z gibalno oviranostjo, obporodna poškodba brahijalnega pleteža (v času intenzivne rehabilitacije do enega leta starosti);

---

²⁹ Pravilnik o kriterijih za uveljavljanje pravic za otroke, ki potrebujejo posebno nego in varstvo. Ur. l. RS, št. 105/2002, 107/2004, 129/2006, 55/2009. 15.–21. člena.

- kromosomopatije z motnjami v duševnem in telesnem razvoju;
- težje oblike prirojenih ali pridobljenih bolezni imunske pomanjkljivosti;
- alergije na hrano (pri preobčutljivosti na večje število osnovnih hranil po devetem mesecu starosti), z mnenjem alergološkega oddelka ali alergološke ambulante;
- težke oblike juvenilnega idiopatskega artritisa;
- težke oblike avtoimunih bolezni (sistemski lupus eritematosus, dermatomiositis, vaskulitis, urtikarija s hipokomplementemijo, avtoimuni hepatitis, itd.);
- mukoviscidoza in ostale kronične gnojne bolezni pljuč (mukociliarna diskinezija, bronhiektazije, itd.);
- kronična dihalna odpoved (ne glede na etiologijo);
- bronhopulmonalna displazija (še pol leta po končanem zdravljenju s kisikom);
- huda astma (če je otrok simptomatski kljub maksimalni kortikosteroidni terapiji);
- otroci s traheostomo;
- aplastične, hemolitične in hude kronične anemije drugih vzrokov, ki potrebujejo dodatne terapevtske ukrepe;
- kronične nevtropenije (levkociti pod $1 \times 10^9/L$);
- kronične trombocitopenije (trombociti pod $20 \times 10^9/L$) in trombocitopatije;
- histiocitoze;
- presnovne motnje s kopičenjem metabolitov v RES-u (Gaucherjeva bolezen, itd.);
- hemofilija, težke oblike von Willebrandove bolezni in dedne ali pridobljene motnje koagulacije;
- rakaste bolezni – še tri leta po končanem zdravljenju;
- otroci po transplantaciji organov in kostnega mozga – še eno leto po končani intenzivni imunosupresivni terapiji;
- kronični kolitis (Mb Crohn in ulcerozni kolitis v času intenzivnega zdravljenja, eozinofilna enteropatija v času najstrožje diete, itd.);
- dekompenzirane kronične jetrne bolezni, vključno z jetrno cirozo in anomalijami žolčevodov;
- težke kronične bolezni trebušne slinavke (cistična fibroza, Schwachmanov sindrom, itd.);
- hujše distrofije (celiakia, itd.);
- prirojene presnovne bolezni in endokrinopatije s posledično hudo stalno prizadetostjo (diabetes, fenilketonurija, itd.);
- hujša prizadetost otroka zaradi bolezni srca in ožilja;
- kronična ledvična odpoved, glomerulonefritisi in nefroze v času intenzivne terapije;
- razcep ustnice, trdega in mehkega neba (prve dve leti oz. do dokončnega primarnega operativnega zdravljenja);
- hude oblike kroničnih kožnih bolezni (najtežje oblike psoriaze, ihtioze, bulozne epidermolize, atopijskega dermatitisa, itd.);
- politravmatizirani otroci s hudimi posledicami v času rehabilitacije;
- kronično potekajoče duševne motnje (psihoze, itd.);

- pervazivne razvojne motnje (avtizem, spekter motenj avtizma) in druge težke motnje sporazumevanja;
- težka inkontinenca urina in/ali blata;
- nedonošenčki z gestacijsko starostjo 26. tednov ali manj do prvega leta starosti.

5.2 IZPLAČEVANJE NADOMESTIL IN DRUŽINSKIH PREJEMKOV TER USKLAJEVANJE PREJEMKOV

Ministrstvo izplačuje posamezne vrste starševskega nadomestila, starševski dodatek, otroški dodatek, dodatek za nego otroka, delno plačilo za izgubljeni dohodek najkasneje do 15. v mesecu za pretekli mesec. Pomoč ob rojstvu otroka se izplača do 15. v naslednjem mesecu po vložitvi zahtevka. Dodatek za veliko družino pa se izplača do 15. v naslednjem mesecu po izvršljivosti odločbe.

Kadar obstaja velika verjetnost, da družina posamezne denarne oblike družinskega prejemka ne bo namenila za namene, ki so s tem zakonom predvideni in bo zato ogrožena socialnoekonomska varnost otroka, lahko center odloči, da se posamezni prejemek ne izplača v denarju, ampak v obliki konkretnih dobrin, na podlagi naročilnice za konkretno blago, plačila posameznih računov in podobno. Center tako odloči, kadar njegovo domnevo o nenamenski porabi prejemka potrjuje poznavanje razmer v posamezni družini. Razlogi za to so lahko: alkoholizem in druge oblike zasvojenosti, zanemarjanje otroka, težave pri izvajanju starševskih dolžnosti in podobno.

Starševska nadomestila se usklajujejo z rastjo izhodiščne plače za negospodarske dejavnosti. O uskladitvah odloča minister. Družinski prejemki, razen delnega plačila za izgubljeni dohodek, se usklajujejo enkrat letno z indeksom rasti cen življenjskih potrebščin. Uskladitev se opravi januarja, pri čemer se upošteva kumulativna rast cen življenjskih potrebščin v predhodnem obdobju. Usklajeni zneski se zaokrožijo na desetice in objavijo v Uradnem listu Republike Slovenije. Delno plačilo za izgubljeni dohodek se usklajuje z rastjo minimalne plače. Uskladitev velja od prvega meseca, v katerem se opravi uskladitev³⁰.

5.3 POVRNITEV ŠKODE IN NADZOR

Pogoji za pridobitev pravic po tem zakonu morajo biti izpolnjeni ves čas prejemanja pravic. Vsakdo mora sporočiti centru dejstva in okoliščine oz. vse spremembe, ki vplivajo na priznane pravice, njihovo višino in obdobje prejemanja, v 8. dneh od dne, ko je taka sprememba nastala oz. je zanjo izvedel. Spremembe, ki jih je treba sporočiti centru, so: sprememba števila družinskih članov, zaposlitev ali izguba

---

³⁰ Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih. Ur. l. RS, št. 97/2001, 110/2006-UPB2. 99.–101. člena.

zaposlitve enega od vzdrževalcev družine, začetek opravljanja samostojne dejavnosti ali zaposlitev otroka po 15. letu starosti, namestitvev otroka v rejniško družino ali drugo obliko institucionalnega varstva. Če se ugotovi, da so nastopile okoliščine, zaradi katerih bi bilo treba izdati drugačno odločbo o pravici oz. odločbo o spremembi priznanja pravice iz tega zakona, center začne postopek po uradni dolžnosti.

Če se v času priznanja pravic ugotovi, da so bili posredovani neresnični podatki ob vložitvi zahteve za uveljavljanje posamezne pravice po tem zakonu, center izda odločbo o prenehanju te pravice oz. o njeni spremembi. Center zahteva vračilo neupravičeno pridobljenih denarnih sredstev. Če tega ne izterja v 90. dneh od pravnomočne odločbe, mora vso dokumentacijo v treh izvodih poslati ministrstvu. Leta preko državnega pravobranilstva začne postopek zaradi vračila neupravičeno pridobljene premoženjske koristi z zamudnimi obrestmi. Ministrstvo lahko na predlog posameznika odloči plačilo dolga, dovoli obročno odplačevanje dolga ali odpiše dolg v skladu s predpisi, ki urejajo javne finance, lahko tudi odobri obročno odplačevanje dolga ali dovoli, da se opravi poračun dolga z drugo priznано pravico tako, da se leta začne izplačevati šele, ko je dolg poravnán.

Nadzor nad izvajanjem določb zakona o izrabi starševskega dopusta in o pravici do dela s krajšim delovnim časom zaradi starševstva opravlja pristojna inšpekcija za delo. Nadzor nad izvajanjem določb zakona o priznanju pravic do starševskega nadomestila in družinskih prejemkov pa opravlja ministrstvo samo³¹.

5.4 EVIDENCE IN VARSTVO OSEBNIH PODATKOV

Ministrstvo, za potrebe spremljanja, načrtovanja in vodenja družinske politike, za znanstveno raziskovalne namene in za statistične namene, ki so določene v programu statističnih raziskovanj, vodi zbirke podatkov, ki opredeljujejo socialni in ekonomski položaj družin. Za potrebe odločanja o višini in trajanju pravic pa centri vodijo zbirke podatkov. Ministrstvo in centri vodijo evidence o:

- porodniškem, očetovskem dopustu, dopustu za nego in varstvo otroka, posvojiteljskem in prenesenem dopustu;
- porodniškem, očetovskem nadomestilu, nadomestilu za nego in varstvo otroka in posvojiteljskem nadomestilu;
- dobroimetju;
- krajšem delovnem času zaradi nege in varstva otroka;
- starševskem dodatku, pomoči ob rojstvu otroka, otroškem dodatku, dodatku za veliko družino, dodatku za nego otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo, delnem plačilu za izgubljeni dohodek;
- zavarovancih za starševsko varstvo.

Te evidence vsebujejo naslednje osebne podatke za posameznika oz. njegove družinske člane:

---

³¹ Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih. Ur. l. RS, št. 97/2001, 110/2006-UPB2. 102.–104. člena.

- ime in priimek, rojstne podatke (datum in kraj rojstva), spol, enotno matično številko občana;
- podatke o državljanstvu, prebivališču, šolanju, zdravstvenem stanju;
- podatke o zaposlitvi, plačah in osnovah za plačevanje prispevka, dohodkih in premoženju;
- davčno številko;
- podatke o gospodinjstvu;
- številko tekočega računa, hranilne knjižice ali nerezidenčnega računa tujca;

Ministrstvo vzpostavi, vodi, vzdržuje in nadzoruje zbirke osebnih podatkov.

Podatki se zbirajo neposredno od posameznika za njega in njegove družinske člane ter iz drugih uradnih zbirk, ki jih v Republiki Sloveniji vodijo za to pooblaščen organi in organizacije. Ministrstvo in centri pridobivajo osebne podatke iz obstoječih zbirk osebnih podatkov od naslednjih upravljavcev:

- Ministrstva za notranje zadeve – podatke o številu družinskih članov in skupnem gospodinjstvu iz centralnega registra prebivalstva (ime in priimek, podatke o rojstvih in smrti, enotno matično številko občana, podatke o državljanstvu, prebivališču);
- Ministrstva za šolstvo in šport in izvajalcev vzgojne in izobraževalne dejavnosti – podatke o vključitvi v vzgojni ali izobraževalni zavod;
- Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije – podatke o zavarovancih, vključenih v pokojninsko in invalidsko zavarovanje, podatke o izplačani pokojnini, varstvenem dodatku, dodatku za pomoč in preostrežbo, nadomestilu iz naslova pokojninskega in invalidskega zavarovanja;
- Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije – podatke o zavarovancih, vključenih v zdravstveno zavarovanje, podatke o izplačanem nadomestilu iz naslova zdravstvenega zavarovanja;
- Izvajalcev zdravstvenih dejavnosti – podatke o zdravstvenem stanju družinskih članov;
- Zavoda RS za zaposlovanje – podatke o brezposelnih osebah, izplačanem nadomestilu iz naslova zavarovanja za primer brezposelnosti, denarni pomoči, štipendijah in drugih materialnih pravicah iz tega naslova;
- Jamstvenega in preživninskega sklada RS – podatke o izplačanem nadomestilu preživnine;
- Davčne uprave RS – podatke o dohodkih in premoženju davčnih zavezancev ter podatke o obračunanih prispevkih za socialno varnost iz registrov in evidenc, ki jih vodi davčni organ;
- Geodetske uprave – podatke o višini katastrskega dohodka;
- Centrov – podatki o izplačani denarni socialni pomoči, rejnini, prispevkih za rejnice ter o višini preživnine;
- Izvajalcev socialno varstvene dejavnosti – podatke o vključitvi v socialno varstveni zavod;
- Delodajalcev – podatke o zaposlitvi, podatke o izplačilih plač in nadomestil, podatke o drugih izplačilih;

- Visokošolski zavodi – podatki o vpisanih študentih (ime in priimek, enotno matično številko občana, način študija).

Ministrstvo in centri lahko podatke, ki jih dobijo od zavezancev, uporabijo samo za potrebe postopka odločanja in za vodenje evidenc, ki jih določa ZSDP. Drugim uporabnikom lahko ministrstvo in centri posredujejo podatke samo, če so za njihovo uporabo pooblaščen z zakonom ali na podlagi pisne zahteve ali privolitve osebe, na katero se podatki nanašajo³².

5.5 PREDVIDENE NOVOSTI

5.5.1 Družinski zakonik

Kot že prej omenjeno, predlog zakonika ureja zakonsko zvezo in razmerja med zakoncema, zunajzakonsko skupnost, z rojstvom otroka in s posvojitvijo nastalo razmerje med starši in otrokom, oblike pomoči države pri težavah partnerskega in družinskega življenja, rejništvo in skrbništvo za otroke in druge osebe, ki potrebujejo posebno nego in varstvo. Predlog družinskega zakonika ohranja osnovno usmeritev ureditve družinskih razmerij, in sicer korist otroka, ki je z zakonikom opredeljeno kot načelo. Prav tako so v uvodnem delu ostale vsebinsko nespremenjene določbe, s katerimi so definirani pravni instituti, s katerimi država varuje otroke, za katere starši ne skrbijo, ki nimajo staršev ali so brez ustrezne starševske oskrbe (rejništvo, skrbništvo in posvojitve). Vsebinsko se ne posega v dolžnosti in pravice staršev in otrok ter v načine ugotavljanja očetovstva/materinstva.

Pojem družine je v predlogu zakonika zastavljen širše kot v veljavnem zakonu, saj za družino štejejo tudi nekatere skupnosti življenja otroka z odraslo osebo, ki ni njegov roditelj ali posvojitelj, pod pogojema, da v skupnosti vlada individualni odnos skrbi odrasle osebe za otroka in da je ta skupnost tudi pravno blizu družinski skupnosti staršev in otrok (obstoj družine je vezan na dolžnost preživljanja in ne na sorodstveno razmerje med otrokom in osebo, s katero živi v življenjski skupnosti). Družino ustvarja otrok. Če ni otroka, ni družine. Za pojem družine ni potrebno, da gre za skupnost otroka z obema staršema. Zadostuje, da živi otrok z enim od staršev ali z eno odraslo osebo, ki zanj skrbi in ki ima do otroka po zakonu pravice in obveznosti³³.

---

³² Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih. Ur. l. RS, št. 97/2001, 110/2006-UPB2. 105.–109. člena.

³³ Predlog Družinskega zakonika. URL=«
<http://www.mddsz.gov.si/nc/si/splosno/cns/novica/article/12106/6283/>«. 15. 02. 2010.

5.5.2 Direktiva o starševskem varstvu

Starševsko varstvo je urejeno tudi z mednarodno zakonodajo, bolj podrobno v predlogu direktive Sveta o izvajanju revidiranega okvirnega sporazuma o starševskem dopustu, sklenjenega med BUSINESSEUROPE, UEAPME, CEEP in ETUC, ter o razveljavitvi Direktive 96/34/ES.

Cilj predloga je pravna uveljavitev revidiranega okvirnega sporazuma o starševskem dopustu, sklenjenega med evropskimi medpanožnimi socialnimi partnerji 18. junija 2009. Revidirani okvirni sporazum bo nadomestil njihov prejšnji sporazum z dne 14. decembra 1995. Tako bo Direktiva 96/36/ES, ki je zagotavljala pravno uveljavitev prvega sporazuma, razveljavljena. Revidirani sporazum podaljšuje individualno pravico delavcev obeh spolov do starševskega dopusta s tri na štiri mesece ter uvaja številne izboljšave in pojasnitve v zvezi z izvajanjem te pravice. Sporazum in ta predlog bosta prispevala k boljšemu usklajevanju poklicnega, zasebnega in družinskega življenja ter spodbujanju enakosti spolov na trgu dela.

Parlament je v svoji resoluciji z dne 3. septembra 2008³⁴ izrazil mnenje, da bi se lahko okvirni sporazum o starševskem dopustu izboljšal tako, da bi se sprejeli ukrepi za spodbujanje očetov k izrabi starševskega dopusta, okrepile pravice delavcev, ki se odločijo za starševski dopust, ter zagotovile prožnejše ureditve dopusta s povečanjem trajanja starševskega dopusta in nadomestila zanj. Komisija je 3. oktobra predložila dva zakonodajna predloga, in sicer v zvezi s porodniškim dopustom ter položajem samozaposlenih žensk in zakoncev, ki samozaposlenim osebam pomagajo pri izvajanju njihove dejavnosti.

Direktiva 96/34/ES zagotavlja individualno pravico moških in ženskih delavcev do najmanj trimesečnega starševskega dopusta v primeru rojstva ali posvojitve otroka. To pravico bi bilo treba načeloma dodeliti na neprenosljivi podlagi, vendar so številne države članice dovolile, da se upravičenost do starševskega dopusta prenaša med staršema, kar je v praksi pomenilo, da so imele matere daljši starševski dopust kot očetje. Direktiva določa tudi varstvo delavcev, ki izrabijo starševski dopust, pred odpustom in pravico, da se vrnejo na isto ali enakovredno delovno mesto, ter ohranjanje pravic v zvezi z zaposlitvijo med starševskim dopustom.

Ta sporazum določa minimalne zahteve, ki so namenjene lažjemu usklajevanju starševskih in poklicnih obveznosti zaposlenih staršev, pri čemer je treba upoštevati vedno večjo raznolikost družinskih struktur ter nacionalne zakonodaje, kolektivnih pogodb in/ali prakse. Ta sporazum podeljuje moškim in ženskim delavcem individualno pravico do starševskega dopusta v primeru rojstva ali posvojitve otroka, da bodo lahko skrbeli za tega otroka do starosti največ osem let, ki jo predpiše država članica in/ali socialni partnerji. Dopust se odobri vsaj za štiri mesece, pri čemer se za spodbujanje enakih priložnosti ter enake obravnave moških in žensk

---

³⁴ Resolucija Evropskega parlamenta z dne 3. septembra 2008 o enakosti med ženskami in moškimi – 2008 (2008/2047(INI), točka 28.

načelno dodeljuje na neprenosljivi podlagi. Za spodbujanje enakopravnejše izrabe dopusta med obema staršema se vsaj eden od štirih mesecev starševskega dopusta dodeli na neprenosljivi ravni (sicer propade). Načini uporabe neprenosljivega obdobja se določijo na nacionalni ravni prek zakonodaje in/ali kolektivnih pogodb, ki upoštevajo obstoječe ureditve dopusta v državah članicah.

Po pojasnilih Komisije je starševski dopust individualna pravica vsakega od staršev in jima pripada za vsakega otroka – vsak od staršev ima po vsaj 4 mesece starševskega dopusta. Pri tem sporazum določa, da obvezno en mesec od teh 4. mesecev ni prenosljiv na drugega od staršev in le-ta propade, če ne bo izrabljen. Namen predlagane obvezne neprenosljivosti starševskega dopusta je namreč v spodbujanju obeh staršev, da vzameta starševski dopust. Tako naj bi bilo v načelu vseh 4. mesecev neprenosljivih, vendar pa morajo države kot obvezno neprenosljivo določiti vsaj en mesec starševskega dopusta vsakemu od obeh staršev.

Republika Slovenija podpira predlog direktive, saj se strinja, da je potrebno določiti minimalne zahteve, ki so namenjene lažjemu usklajevanju starševskih in poklicnih obveznosti zaposlenih staršev, pri čemer je treba upoštevati večjo raznolikost družinskih struktur ter nacionalne zakonodaje, kolektivnih pogodb in/ali prakse. Nadaljnji razlog za podporo Republike Slovenije predlogu direktive je dejstvo, da je vsebina določb predlagane direktive odraz volje socialnih partnerjev, ki so uspešno sklenili sporazum na ravni Skupnosti.

5.5.3 Direktiva o nosečih delavkah

Svet Evropske skupnosti je sprejel Direktivo Sveta 92/85/EGS z dne 19. oktobra o uvedbi ukrepov za spodbujanje izboljšav na področju varnosti in zdravja pri delu nosečih delavk in delavk, ki so pred kratkim rodile ali dojijo (deseta posebna direktiva v smislu člena 16(1) Direktive 89/391/EGS. Namen te direktive je izvajanje ukrepov za spodbujanje izboljšav na področju varnosti in zdravja pri delu nosečih delavk in delavk, ki so pred kratkim rodile ali ki dojijo. Ta direktiva ne sme učinkovati tako, da bi znižala raven varstva, zagotovljenega nosečim delavkam, delavkam, ki so pred kratkim rodile ali ki dojijo, v primerjavi z obstoječim položajem v vsaki državi članici na dan sprejetja te direktive. Države članice sprejmejo potrebne ukrepe in zagotavljajo, da imajo delavke pravico do neprekinjenega obdobja porodniškega dopusta, ki traja vsaj 14 tednov in je razporejen pred in/ali po porodu v skladu z nacionalno zakonodajo in/ali prakso. Določen porodniški dopust mora vključevati obvezen porodniški dopust, ki traja vsaj dva tedna in je razporejen pred in/ali po porodu v skladu z nacionalno zakonodajo.

Komisija je dne 03. 10. 2008 v Bruslju predložila predlog Direktive Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Direktive Sveta 92/85/EGS o uvedbi ukrepov za spodbujanje izboljšav na področju varnosti in zdravja pri delu nosečih delavk in delavk, ki so pred kratkim rodile ali dojijo. Cilj tega predloga je izboljšati varstvo teh delavk. Predlog predvsem podaljšuje minimalno trajanje porodniškega dopusta s 14

na 18 tednov, da si delavka lažje opomore od neposrednih posledic poroda in se po koncu porodniškega dopusta lažje vrne na trg delovne sile. Evropski parlament redno poziva k izboljšanju obstoječe zakonodaje v zvezi z varstvom nosečih delavk in odobritvijo starševskega dopusta ter k ukrepom za boljše usklajevanje poklicnega, zasebnega in družinskega življenja. Komisija je proučila načine, kako bi lahko izboljšali obstoječo zakonodajo o varstvu materinstva in starševskem dopustu, ter opredelila nove vrste z družino povezanega dopusta (očetovski in posvojiteljski dopust ter dopust za nego družinskih članov). Ker so socialni partnerji potrdili, da v pogajanjih ne nameravajo obravnavati porodniškega dopusta, Komisija meni, da bi bilo primerno ta predlog vložiti zdaj, da bodo socialni partnerji pri pregledu starševskega dopusta vedeli, do česa je minimalno upravičena mati in kakšni so pogoji porodniškega dopusta. Najpomembnejše novosti predlagane spremembe direktive so predvsem podaljšanje porodniškega dopusta s 14. na 18 tednov, pri čemer je 6 tednov po rojstvu otroka obveznih, taka ureditev pa naj bi ženskam dajala več svobode, da si same razporedijo preostale tedne dopusta. Predlog tudi upošteva zagotavljanje dodatnega porodniškega dopusta v primeru t. i. mnogokratnega poroda (dvojčki, trojčki), rojstva invalidnih otrok ali otrok, ki morajo biti po rojstvu hospitalizirani. Ta direktiva ne velja v primeru splava ali rojstva mrtvega otroka. Glede nadomestil pripada delavkam, za katere velja direktiva, polno nadomestilo, države članice pa lahko uvedejo omejitev, ki ne sme biti nižja kot nadomestilo za primer bolezni. Prav tako delodajalec delavk ne sme odpustiti po koncu porodniškega dopusta, delavka pa lahko tudi zaprosi za prožno ureditev delovnega časa, katero delodajalec ni dolžan sprejeti, mora pa preveriti, če je to izvedljivo.

Slovenija načeloma predlog direktive podira, saj smo mnenja, da je potrebno spodbujati varnost in zdravje delavk, ki so noseče ali dojijo. Vendar imamo pri besedilu predloga zadržke, ki se nanašajo na področje urejanja materinstva. Sporen je predvsem predlog v delu, ki ureja koriščenje porodniškega dopusta. Predlog je sporen in za nas nesprejemljiv najprej z vidika, da daje možnost ženski, da se sama odloči, ali bo sploh koristila porodniški dopust pred predvidenim datumom poroda oz. če ga ne izkoristi, ji mora nacionalna zakonodaja omogočiti prenos tega obdobja v čas po rojstvu. V Sloveniji je uzakonjena obveznost nastopa porodniškega dopusta 4 tedne (28 dni) pred datumom poroda. Taka rešitev je potrebna tako z vidika varnosti in zdravja delavke, kot tudi otroka. Nadalje predlog predvideva daljše minimalno trajanje obdobja porodniške, in sicer 18 tednov. Trenutna slovenska zakonodaja ne izpolnjuje tega pogoja, če sledimo tolmačenju Evropske komisije, ki kot porodniški dopust v kontekstu te direktive šteje samo dopust namenjen izključno materi in ne dopusta, ki je namenjen enemu od staršev. V Sloveniji zakonodaja predvideva 105 dni (15 tednov) porodniškega dopusta, ki je namenjen izključno materi otroka. V to obdobje so vključeni tudi 4. tedni (28 dni), ki jih mora mati izkoristiti pred rojstvom otroka. Slovenija zato nasprotuje trenutnemu predlogu besedila direktive v delih, ki se nanašajo na urejanje porodniškega dopusta, saj menimo, da so predlogi sporni glede zagotavljanja varnosti in zdravja matere in otroka. V kolikor bi prišlo do sprejetja besedila, kakršno je vsebovano v predlogu, bi bilo potrebno spremeniti zakonodajo.

6 PRIMER IZ PRAKSE

V nadaljevanju je predstavljen konkreten primer iz prakse, in sicer primer, ko je pritožnica vložila vlogo za uveljavitev pravice do dodatka za nego otroka, center je izdal odločbo, zoper katero se je nato pritožila.

Pritožnica P. T. je vložila zahtevo za uveljavitev pravice do dodatka za nego otroka dne 04. 12. 2009 na pristojen center, k vlogi pa je priložila tudi vso zdravstveno dokumentacijo. Center za socialno delo je vso zdravstveno dokumentacijo za otroka L. R. poslal zdravniški komisiji I. stopnje v reševanje. Komisija je podala svoje mnenje na podlagi obrazca M-2 – Mnenje o pravici do dodatka za nego otroka. Navedla je, da otrok ne potrebuje posebne nege in varstva. V obrazložitvi je navedla, da GERB ne sodi v skupino bolezni, za katere je predviden dodatek za nego. Center za socialno delo je nato izdal odločbo, v kateri je zavrnil zahtevek P. T. za uveljavitev pravice do dodatka za nego otroka.

Pritožnica je zoper to odločbo vložila pritožbo na Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, nato pa je ministrstvo napisalo dopis na center za socialno delo, da v kolikor v tej predmetni zadevi ne bodo postopali v lastni pristojnosti, je potrebno v roku 15. dni poslati celoten spis, ki ga je center v predmetni zadevi vodil. Center je nato poslal celotno spisovno dokumentacijo na ministrstvo. Pritožnica v pritožbi navaja, da kot zdravstvena delavka razume, da mora biti neka meja, kdo je in kdo ni upravičen do tega dodatka in da so bili prisiljeni narediti neko klasifikacijo diagnoz, ki dokazujejo to upravičenost. Njena hči L. R. je eden redkih primerov otrok v Sloveniji, ki je zbolela za tako hudo obliko bolezni GERB in če bi natančno pregledali vso predloženo zdravstveno dokumentacijo in ne le na koncu diagnoze, bi lahko to zasledili. L. R. ima po L. A. klasifikaciji stopnjo bolezni B-C (zelo visoko), kar pri tako majhnih otrocih zelo redko zasledijo. Zaradi zelo visoke želodčne kisline (120), ki ji zaradi GERB nenehno draži sluznico požiralnika in dela na sluznici rane ima posledično krvavo bruhanje (hematemeze). Ima stalno terapijo z zdravili, ki zavirajo delovanje protonske črpalke, vendar v odmerku za njeno skoraj dvakratno težo; tehta 8,5 kg, terapijo pa jemlje za 15 kg in zdravila posledično še povzročajo anemijo. Zadnja gastroskopija je pokazala (patološki pregled tkiva), da se kažejo kronične spremembe tudi že na duodenumu. Zaradi izjemno kisle želodčne vsebine ima tudi strogo dieto brez mleka in mlečnih izdelkov ter uvedene antirefluksne ukrepe, kot so posebno prirejeno ležišče, rokovanje z otrokom, ... Otrok potrebuje individualno obravnavo, posebno nego ter varstvo, ker vseh teh ukrepov, upoštevanje diete in kaj je najbolj pomembno za njeno zdravje; zagotavljanje antirefluksnih ukrepov, ne morejo zagotoviti v vrtcu.

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve je pritožnično pritožbo, skupaj z vso fotokopirano zdravstveno dokumentacijo in obrazcem M-2 – Mnenje o pravici do dodatka za nego otroka, poslalo v mnenje Komisiji II. stopnje na Pediatrično kliniko v Ljubljani. Komisija je podala svoje mnenje, in sicer da otrok ne potrebuje posebne

nege in varstva. V obrazložitvi je podalo iste razloge kot Komisija I. stopnje. Ministrstvo je nato izdalo odločbo, s katero se je zahtevek pritožnice zavrnil.

6.1 SODNA PRAKSA

Primer sodbe ustavnega sodišča v zvezi s starševskim nadomestilom³⁵

Opravična številka: U-I-31/04

Akt: Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (Uradni list RS, št. 97/01, 76/03 in 110/03- UPB) (ZSDP), 67. čl.

Izrek: Določba 67. člena Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (Uradni list RS, št. 97/01, 76/03 in 110/03- UPB) je v neskladju z Ustavo. Državni zbor je dolžan ugotovljeno neskladnost z Ustavo odpraviti v roku desetih mesecev od objave te odločbe v Uradnem listu Republike Slovenije. Do odprave ugotovljene neskladnosti se šteje, da je ob izpolnjevanju drugih pogojev za pridobitev pravice do otroškega dodatka pogoj stalnega prebivališča iz 67. člena Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih izpolnjen, če otrok zakonito živi v Republiki Sloveniji.

Evidenčni stavek: Iz zakonodajnega gradiva ni razvidno, zakaj je zakonodajalec kot pogoj za pridobitev pravice do otroškega dodatka določil otrokovo stalno prebivališče v Republiki Sloveniji. Stalno prebivališče otroka ni okoliščina, ko bi kazala na socialni položaj staršev, ki so dolžni otroka preživljati. Za pridobitev pravice do otroškega dodatka pomeni odločilno okoliščino dosežena raven dohodka na družinskega člana. Ureditev, ki pogojuje pridobitev pravice do otroškega dodatka s stalnim prebivališčem otroka, tako ni v razumni povezavi s predmetom urejanja.

ODLOČBA

Ustavno sodišče je v postopku za oceno ustavnosti, začetem na pobudo Vida Kondića iz Velenja, na seji dne 1. decembra 2005

odločilo:

1. Določba 67. člena Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (Uradni list RS, št. 97/01, 76/03 in 110/03 – ur. p. b.) je v neskladju z Ustavo.
2. Državni zbor je dolžan ugotovljeno neskladnost z Ustavo odpraviti v roku desetih

---

³⁵ Sodba ustavnega sodišča.

URL=«<http://odlocitve.us-rs.si/usrs/us-odl.nsf/o/B3942FDA86A64B78C125717200288E4A>«. 25. 02. 2010.

mesecev od objave te odločbe v Uradnem listu Republike Slovenije.

3. Do odprave ugotovljene neskladnosti se šteje, da je ob izpolnjevanju drugih pogojev za pridobitev pravice do otroškega dodatka pogoj stalnega prebivališča iz 67. člena Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih izpolnjen, če otrok zakonito živi v Republiki Sloveniji.

Obrazložitev

A.

1. Pobudnik, tujec s stalnim prebivališčem v Sloveniji, izpodbija 67. člen Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (Uradni list RS, št. 97/01, 76/03 in 110/03 – ur. p. b. – v nadaljevanju ZSDP). Izpodbija določbo, po kateri ima pravico do otroškega dodatka eden od staršev oziroma druga oseba za otroka s stalnim prebivališčem v Sloveniji. Navaja, da imata tako njegova šoloobvezna otroka, ki sta se v Slovenijo priselila leta 2001, kot tudi otrok, rojen v Sloveniji leta 2001, dovoljenje za začasno prebivanje. Do 12. 12. 2003 je zanje prejemal otroški dodatek, nato pa je bil njegov zahtevek zavržen zato, ker otroci nimajo stalnega prebivališča oziroma ne izpolnjujejo pogojev po 67. členu ZSDP. Pobudnik meni, da so otroci z dovoljenjem za začasno prebivanje v neenakopravnem položaju oziroma da bi morale biti pravice vseh otrok na ozemlju Slovenije enake.

2. Državni zbor v odgovoru z dne 6. 6. 2005, pred njim pa Vlada v mnenju z dne 25. 1. 2005 in Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve v pojasnilih z dne 8. 3. 2004 navajajo, da je bila sprememba ureditve leta 2003, s katero je uveljavljena izpodbijana določba, namenjena temu, da se v notranjepravni ureditvi družinskih prejemkov upošteva načelo enake obravnave oziroma prepoved diskriminacije na podlagi državljanstva. Pred uveljavitvijo Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (Uradni list, št. 76/03 – v nadaljevanju ZSDP-A) je bilo namreč, ob nekaj izjemah, državljanstvo Republike Slovenije pogoj za pridobitev pravice do otroškega dodatka.

B.

3. Ustavno sodišče je pobudo sprejelo in glede na izpolnjene pogoje iz četrtega odstavka 26. člena Zakona o Ustavnem sodišču (Uradni list RS, št. 15/94 – v nadaljevanju ZUstS) nadaljevalo z odločanjem o stvari sami.

4. Po prvem odstavku 65. člena ZSDP se z otroškim dodatkom staršem oziroma otroku zagotovi dopolnilni prejemek za preživljanje, vzgojo in izobraževanje, kadar dohodek na družinskega člana ne presega zgornje meje dohodkovnega razreda, ki ga določa ZDSP. Pravica do otroškega dodatka se prizna za dobo enega leta (drugi odstavek 70. člena). Za uvrstitev družine v posamezni dohodkovni razred se upošteva povprečni mesečni dohodek na družinskega člana v preteklem koledarskem

letu (prvi odstavek 71. člena). Upravičenci, ki že prejemajo otroški dodatek, vložijo vlogo za ponovno uveljavitev pravice do otroškega dodatka v zadnjem mesecu veljavnosti odločbe (22. člen Pravilnika o postopkih za uveljavljanje pravic do družinskih prejemkov – Uradni list RS, št. 15/03).

5. Drugi odstavek 14. člena Ustave določa, da so pred zakonom vsi enaki. To ne pomeni, da predpis – kadar podlaga za različno urejanje niso okoliščine iz prvega odstavka 14. člena Ustave – ne bi smel različno urejati enakih položajev pravnih subjektov, pač pa, da tega ne sme početi samovoljno, brez razumnega in stvarnega razloga. Zastavlja se torej vprašanje, ali je zakonodajalec imel razumen razlog, ki izhaja iz narave stvari, za ureditev, po kateri razlikuje med starši, ki sicer izpolnjujejo pogoje za pridobitev pravice do otroškega dodatka, po tem, ali ima njihov otrok, ki zakonito živi z njimi v Republiki Sloveniji, tu stalno prebivališče.

6. Iz zakonodajnega gradiva ni razvidno, zakaj je zakonodajalec kot pogoj za pridobitev pravice do otroškega dodatka določil otrokovo stalno prebivališče v Republiki Sloveniji. Stalno prebivališče otroka ni okoliščina, ki bi kazala na socialni položaj staršev, ki so dolžni otroka preživljati. Za pridobitev pravice do otroškega dodatka pomeni odločilno okoliščino dosežena raven dohodka na družinskega člana. Ureditev, ki pogojuje pridobitev pravice do otroškega dodatka s stalnim prebivališčem otroka, tako ni v razumni povezavi s predmetom urejanja. Po presoji Ustavnega sodišča zato razlikovanje med starši, ki bi bili sicer upravičenci do otroškega dodatka, ne temelji na razumnem, iz narave stvari izhajajočem razlogu. Določba 67. člena ZSDP je zato v neskladju z načelom enakosti (drugi odstavek 14. člena Ustave).

7. Ker gre za položaj iz prvega odstavka 48. člena ZUstS, je Ustavno sodišče sprejelo ugotovitveno odločbo in za odpravo ugotovljene neskladnosti z Ustavo določilo rok desetih mesecev.

8. Upošteva načelo največje koristi otroka je na podlagi pooblastila iz drugega odstavka 40. člena ZUstS določilo še način izvršitve odločbe. Do odprave ugotovljene neskladnosti 67. člena ZSDP centri za socialno delo ne smejo zavrniti vloge staršev (ali drugih oseb iz 67. člena ZSDP) za priznanje pravice do otroškega dodatka samo zato, ker izpolnjevanja pogoja otrokovega stalnega prebivališča ni mogoče izkazati z izpiskom iz registra stalnega prebivalstva. Šteje se, da je ta pogoj izpolnjen, če otrok zakonito živi v Sloveniji.

C.

9. Ustavno sodišče je sprejelo to odločbo na podlagi 48. člena in drugega odstavka 40. člena ZUstS v sestavi: predsednik dr. Janez Čebulj ter sodnice in sodniki dr. Zvonko Fišer, Lojze Janko, mag. Marija Krisper Kramberger, Milojka Modrijan, dr. Ciril Ribičič, dr. Mirjam Škrk in Jože Tratnik. Odločbo je sprejelo soglasno.

Predsednik
dr. Janez Čebulj

7 ZAKLJUČEK

Ustava določa, da država varuje družino, materinstvo, očetovstvo, otroke in mladino. Pomaga jim v obliki različnih dodatkov, prejemkov in nadomestil, ki izhajajo iz naslova starševskega varstva. Starši in družine imajo precej pravic, ki jih lahko uveljavljajo v vsakdanjem življenju. Vse te oblike pravic lahko strnemo v družinsko politiko, na podlagi katere deluje tudi Strokovni svet za družino, ki naj bi kot posvetovalno telo ministrstva spremljalo in vrednotilo ukrepe družinske politike in drugih politik, ki vplivajo na razmere družin in dajalo predloge za spremembe, ki bi bile potrebne na tem področju, med drugim so naloge strokovnega sveta tudi obravnavanje predlogov pravnih aktov na področju družine in podajanje strokovnih mnenj o njih, spremljanje izvajanja ukrepov na področju družinske politike, idr.

Družina predstavlja življenjsko skupnost staršev in otrok. Ta pojem je v predlogu novega Družinskega zakonika opredeljen širše, saj se kot družina štejejo tudi nekatere druge skupnosti življenja otroka z odraslo osebo, ki ni njegov roditelj ali posvojitelj, vendar pod pogojem, da je ta skupnost pravno blizu družinski skupnosti staršev in otrok, kar pomeni, da imajo odrasle osebe v razmerju do otroka tudi določene pravice in obveznosti.

Starševsko varstvo in družinske prejemke najbolj podrobno ureja Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih. Pravice iz tega zakona so vezane na otroka in prenehajo z njegovo smrtjo. O pravicah iz zavarovanja za starševsko varstvo in o pravicah do družinskih prejemkih odloča na prvi stopnji center, o pritožbah zoper prvostopenjske odločbe pa ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. Pravice se vedno uveljavljajo pri centru, kjer ima mati stalno prebivališče v RS. Če tega nima, se uveljavlja pri materinem začasnem prebivališču, če nima niti stalnega niti začasnega prebivališča, se uveljavlja pri sedežu materinega delodajalca oz. dejavnosti, po kraju rojstva otroka ali pa po stalnem prebivališču posvojitelja oz. osebe, ki ji je otrok zaupan v vzgojo in varstvo z namenom posvojitve. Pri družinskih prejemkih pa je krajevna pristojnost različna glede na različne vrste prejemkov.

Osrednji del diplomskega dela je podrobnejša opredelitev starševskega varstva, pravic, ki izhajajo iz naslova starševskega varstva, ter opredelitve družinskih prejemkov. Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih določa tudi, kdo je zavezanec za starševsko varstvo. Do pravic, ki izhajajo iz zavarovanja za starševsko varstvo, so upravičene osebe, ki so vključene v zavarovanje za starševsko varstvo in se zanje plačujejo tudi prispevki za starševsko varstvo. Osnove za plačilo prispevkov za starševsko varstvo zavarovanca in delodajalca so enake osnovam za plačilo prispevkov za obvezno pokojninsko zavarovanje. Poznamo štiri vrste starševskega dopusta, in sicer porodniški, očetovski dopust, dopust za nego in varstvo otroka ter posvojiteljski dopust. Če zavarovanec izpolnjuje pogoje, ki so določeni v Zakonu o starševskem varstvu in družinskih prejemkih, potem mu za vsako vrsto starševskega dopusta pripada tudi nadomestilo. Pri vsaki vrsti starševskega dopusta zakon določa, kdo lahko uveljavlja oziroma kdo ima pravico do dopusta. Pravica do vseh vrst

starševskega dopusta se uveljavlja pri krajevno pristojnem centru, ki stranki izroči vse obrazce, ki jih potrebuje za uveljavljanje posamezne pravice, seznaneni pa jo tudi z nadaljnjim postopkom uveljavljanja pravice, opozori jo na posledice zamude rokov glede obveščanja delodajalca o nameri izrabe pravic starševskega dopusta ter na obveznosti, ki jih ima do delodajalca.

Starševsko nadomestilo je nadomestilo plače oz. osebni prejemek, ki izhaja iz zavarovanja za starševsko varstvo. Pravico do starševskega nadomestila imajo osebe, ki imajo pravico do starševskega dopusta in so bile zavarovane po Zakonu o starševskem varstvu in družinskih prejemkih pred dnevom nastopa posamezne vrste starševskega dopusta in pa osebe, ki nimajo pravice do starševskega dopusta, če so bile po tem zakonu zavarovane najmanj 12 mesecev v zadnjih treh letih pred uveljavljanjem pravice do starševskega nadomestila. Tisti upravičenci, ki pa nimajo pravice do starševskega dopusta, pa so v času starševskega nadomestila obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovani, zavarovani za primer brezposelnosti in za starševsko varstvo. Če ima nekdo pravico do starševskega nadomestila, potem ne more prejemati drugih nadomestil po predpisih, ki urejajo zdravstveno zavarovanje in zavarovanje za primer brezposelnosti ter plačilo prispevkov za socialno varnost zaradi dela s krajšim delovnim časom zaradi starševstva in prejemanje delnega plačila za izgubljeni dohodek po zakonu. Če se posamezna vrsta starševskega dopusta izrabi v obliki delne odsotnosti z dela, zavarovancu pripada pravica do nadomestila za toliko časa, kolikor traja delna odsotnost z dela. Osnova za izračun posamezne vrste nadomestila je povprečna osnova, od katere so bili obračunani prispevki za starševsko varstvo v zadnjih 12. mesecih pred vložitvijo prve vloge za eno od vrst starševskega dopusta. Če so bili za zavarovanca obračunani prispevki za starševsko varstvo za krajše obdobje od 12. mesecev, se mu za manjkajoče mesece kot osnova upošteva 55 % minimalne plače. Izplačilo nadomestila ne more biti višje od 2,5-kratnika povprečne mesečne plače v RS. Izjema je le porodniško nadomestilo, pri katerem višina navzgor ni omejena.

Z zakonom o delovnih razmerjih je urejeno varstvo pred odpovedjo pogodbe o zaposlitvi v času nosečnosti, ves čas, ko delavka doji otroka in v času izrabe starševskega dopusta v obliki polne odsotnosti z dela. Delavci imajo zaradi nosečnosti in starševstva pravico do posebnega varstva. Dolžnost delavke je, da delodajalca obvesti o svoji nosečnosti, kar dokazuje z zdravniškim potrdilom, delodajalec pa ima obveznost, da omogoči delavkam lažje usklajevanje družinskih in poklicnih obveznosti. Za uveljavitev pravic do posebnega varstva zaradi nosečnosti in starševstva v skladu z ZDR in ZSDP obstaja pogoj, da delavka oz. delavec delodajalca ustrezno in pravočasno obvesti o nosečnosti oz. o nameravanem starševstvu.

Poznamo pa tudi pravico do odmora za dojenje, katero Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih ne opredeljuje oz. ne določa posebnega nadomestila za čas odmora za dojenje med delovnim časom. Glede na to, da pri nas traja starševski dopust dvanajst mesecev, je otrok po končanem starševskem dopustu star vsaj že enajst mesecev in njegova prehrana ne more biti odvisna samo od dojenja. Pravica do odmora za dojenje je mišljena kot odmor med delovnim časom in ne kot možnost

predčasnega odhoda iz službe. Pravica delavki pripada pod pogoje, ki morata biti izpolnjena kumulativno, in sicer da doji in da dela s polnim delovnim časom. Pravica do nadomestila plače za čas odmora za dojenje se uresničuje v skladu s predpisi, ki urejajo starševski dopust.

Nadalje so v diplomskem delu predstavljeni družinski prejemki. Te prav tako ureja Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih pa tudi Pravilnik o postopkih za uveljavljanje pravic do družinskih prejemkov. Poznamo več vrst družinskih prejemkov, in sicer starševski dodatek, pomoč ob rojstvu otroka, otroški dodatek, dodatek za veliko družino, dodatek za nego otroka in delno plačilo za izgubljeni dohodek. Ravno tako, kot pri starševskem varstvu, tudi pri družinskih prejemkih zakon določa, kdo ima in kdo nima pravice do posamezne vrste družinskega prejemka in v kolikšnem času mora oseba, ki uveljavlja posamezno pravico, vložiti vlogo pri krajevno pristojnem centru.

Izplačilo posamezne vrste starševskega nadomestila, starševskega dodatka, otroškega dodatka, dodatka za nego otroka in delnega plačila za izgubljeni dohodek opravlja ministrstvo najkasneje do 15. v mesecu za pretekli mesec. Pomoč ob rojstvu otroka se izplača do 15. v naslednjem mesecu po vložitvi zahtevka. Dodatek za veliko družino pa se izplača do 15. v naslednjem mesecu po izvršljivosti odločbe.

Predvidene novosti na področju družinske politike predstavlja tudi novi Predlog družinskega zakonika, ki bolj kot drugo postavlja v ospredje otroka in njegovo korist. Predlog družinskega zakonika ohranja osnovno usmeritev ureditve družinskih razmerij, in sicer korist otroka, ki je z zakonikom opredeljeno kot načelo. Družino ustvarja otrok. Če ni otroka, ni družine. Za pojem družine ni potrebno, da gre za skupnost otroka z obema staršema. Zadostuje namreč, da živi otrok z enim od staršev ali z eno odraslo osebo, ki zanj skrbi in ki ima do otroka po zakonu pravice in obveznosti. Pojem družine pa je predlogu zakonika opredeljen širše, kot v veljavnem zakonu, in sicer kot družino štejejo tudi nekatere skupnosti življenja otroka z odraslo osebo, ki ni njegov roditelj ali posvojitelj, pod pogoje, da v skupnosti vlada individualni odnos skrbi odrasle osebe za otroka in da je ta skupnost tudi pravno blizu družinski skupnosti staršev in otrok.

Starševsko varstvo je urejeno tudi z mednarodno zakonodajo, in sicer v predlogu direktive Sveta o izvajanju revidiranega okvirnega sporazuma o starševskem dopustu ter direktiva o nosečih delavkah. Revidirani sporazum o starševskem dopustu podaljšuje individualno pravico delavcev obeh spolov do starševskega dopusta s tri na štiri mesece, prispevalo pa se bo tudi k boljšemu usklajevanju poklicnega, zasebnega in družinskega življenja ter spodbujanju enakosti spolov na trgu dela. Namen direktive o nosečih delavkah pa je izvajanje ukrepov za spodbujanje izboljšav na področju varnosti in zdravja pri delu nosečih delavk in delavk, ki so pred kratkim rodile ali ki dojijo.

LITERATURA

1. Beopavlovič, Nataša. Delovna razmerja. Upravna akademija, 2008.
2. Beopavlovič, Nataša. Kalčič, Miran. Zakon o varnosti in zdravju pri delu s komentarjem in podzakonskimi akti. Gospodarski vestnik, Inštitut za delovna razmerja, Ljubljana, 1999.
3. Berčan, Marija – Petra. Dileme družinske politike v Sloveniji. Ekonomska fakulteta, Ljubljana, 2003.
4. Bobunov – Škobrne, Anjuta. Pravo socialne varnosti. Pravna fakulteta, Ljubljana, 1999.
5. Bobunov – Škobrne, Anjuta. Predpisi o socialnem varstvu z uvodnimi pojasnili. Uradni list RS, Ljubljana, 1993.
6. Boh, Katja. Družinska in prebivalstvena politika: shajanja in razhajanja. Družboslovne razprave, Ljubljana, 1989.
7. Bohinc, Rado. Delovna in uslužbenska razmerja. GV, Ljubljana, 2004.
8. Človek, delo, kultura: ocene, analize, razmišljanja in zapiski. Komunist, 1977.
9. Espenshade, Thomas J. Investing in children: New Estimates of Parental Expenditures. The Urban Institute Press, Washington D.C., 1984.
10. Jurman, Benjamin. Človek in delo: psihologija dela za vodstveni in vodilni kader v delovnih organizacijah. Mladinska knjiga, Ljubljana, 1981.
11. Kresal P., Kresal Šoltes K., Senčur Peček D.. ZDR s komentarjem in stvarnim kazalom. Primath, Ljubljana, 2002.
12. Novak, Alenka. Pot do starševstva. Študentska organizacija Univerze v Ljubljani, Ljubljana, 1999.
13. Novak, Mitja. Socialna varnost. Pravna fakulteta, Maribor, 2005.
14. Stropnik, Nada. Ekonomski vidiki starševstva. Znanstveno in publicistično središče, Ljubljana, 1997.
15. Stropnik, Nada. Prebivalstvo Slovenija in družinska politika. Prebivalstvo, družina in blaginja: stališča do politike in ukrepov. Inštitut za ekonomska raziskovanja, Ljubljana, 2001.

16. Ule, Mirjana. Kuhar, Metka. Mladi, družina, starševstvo: spremembe življenjskih potekov v pozni moderni. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana, 2003.
17. Vodovnik, Zvone. Poglavja iz delovnega in socialnega prava. Visoka upravna šola, Ljubljana, 2001.
18. Zupančič, Karel. Družinsko pravo. Uradni list RS, Ljubljana, 1999.
19. Zupančič, Karel. Oris družinskega prava. Časopisni zavod, Uradni list RS, Ljubljana, 1993.
20. Zavrl, Nataša. Očetovanje in otroštvo. ZPS, Ljubljana, 1999.

PRAVNI VIRI

1. Evropska konvencija o uresničevanju otrokovih pravic.
2. Evropska socialna listina. Ur. l. RS, št. 24/1999 (10.04.1999) – MP, št. 7/99.
3. Direktiva Sveta 96/34/ES z dne 3. junija 1996 o okvirnem sporazumu o starševskem dopustu, sklenjenim med UNICE, CEEP in ETUC.
4. Predlog direktive Sveta o izvajanju revidiranega okvirnega sporazuma o starševskem dopustu, sklenjenega med BUSINESSSEUROPE, UEAPME, CEEP in ETUC, ter o razveljavitvi Direktive 96/34/ES.
5. Splošna deklaracija človekovih pravic. Generalna skupščina Združenih narodov, 10. december 1948, št. 217 A (III).
6. Konvencija o otrokovih pravicah (OZN). Generalna skupščina Združenih narodov z resolucijo št. 44/25, 20. november, 1989.
7. Deklaracija o otrokovih pravicah. Generalna skupščina Združenih narodov 20. novembra 1959 z resolucijo št. 1386 (XIV).
8. Ustava Republike Slovenije. Ur. l. RS, št. 331/1991 – I, 42/1997, 66/2000, 24/2003, 69/2004, 68/2008.
9. Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (ZSDP). Ur. l. RS, št. 97/2001, 76/2003, 110/2003 – UPB1, 56/2005 Odl. US: U-I-137/03-23, 111/2005 Odl. US: U-I-31/04-14, 21/2006 Odl. US: U-I-116/03-22, 47/2006, 110/2006 – UPB2, 114/2006 – ZUTPG, 119/2007 Odl. US: U-I-11/07-45, 10/2008.
10. Zakon o delovnih razmerjih (ZDR). Ur. l. RS, št. 42/2002, 79/2006 – ZZZPB-F, 46/2007 Odl. US: U-I-45/07, Up-249/06/22, 103/2007, 45/2008 – Zarbit.
11. Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR). Ur. l. SRS, št. 15/1976, 30/1986 – ZNP (20/1988 popr.), 1/1989, 14/1989, RS, št. 13/1994 – ZN, 82/1994 – ZN-B, 29/1995 – ZPDF, 26/1999 – ZPP, 60/1999 Odl. US: U-I-273/98, 70/2000 – ZZNPOB, 64/2001, 110/2002 – ZIRD, 42/2003 Odl. US: U-I-312/00-40, 16/2004, 69/2004 – UPB1, 101/2007 Odl. US: U-I-328/05-12, 122/2007 Odl. US: U-I-11/07-45.
12. Pravilnik o varovanju zdravja pri delu nosečih delavk, delavk, ki so pred kratkim rodile ter doječih delavk. Ur. l. RS, št. 82/2003.

13. Pravilnik o kriterijih za uveljavljanje dodatka za nego otroka. Ur. l. RS, št. 26/1996, 19/1999.
14. Pravilnik o izvajanju dopusta za nego in varstvo otroka. Ur. l. RS, št. 2/1997.
15. Pravilnik o kriterijih za uveljavljanje pravic za otroke, ki potrebujejo posebno nego in varstvo. Ur. l. RS, št. 105/2002, 107/2004, 129/2006, 55/2009.
16. Pravilnik o postopkih za uveljavljanje pravic do družinskih prejemkov. Ur. l. RS, št. 31/2008, 61/2009.
17. Pravilnik o postopkih za uveljavljanje pravic iz zavarovanja za starševsko varstvo. Ur. l. RS, št. 31/2008.

DRUGI VIRI

1. CSD. Center za socialno delo, Škofja Loka. Varstvo družine.
URL=«http://www.csd-skofjaloka.si/index.php?option=com_content&task=view&id=23&Itemid=38«. 18. 10. 2009.
2. CSD. Center za socialno delo, Škofja Loka. Urejanje očetovstva.
URL=«http://www.csd-skofjaloka.si/index.php?option=com_content&task=view&id=75&Itemid=91«. 18. 10. 2009.
3. CSD. Center za socialno delo, Škofja Loka. Družinski prejemki.
URL=«http://www.csd-skofjaloka.si/index.php?option=com_content&task=view&id=38&Itemid=53«. 18. 10. 2009.
4. CSD. Center za socialno delo, Škofja Loka. Starševski dodatek.
URL=«http://www.csd-skofjaloka.si/index.php?option=com_content&task=view&id=39&Itemid=54«. 18. 10. 2009.
5. CSD. Center za socialno delo, Škofja Loka. Pomoč ob rojstvu otroka.
URL=«http://www.csd-skofjaloka.si/index.php?option=com_content&task=view&id=40&Itemid=55«. 18. 10. 2009.
6. CSD. Center za socialno delo, Škofja Loka. Otroški dodatek.
URL=«http://www.csd-skofjaloka.si/index.php?option=com_content&task=view&id=41&Itemid=56«. 18. 10. 2009.
7. E-uprava. Državni portal Republike Slovenije. Starševsko varstvo in družinski prejemki.
URL=«<http://e-uprava.gov.si/e-uprava/dogodkiPrebivalci.euprava?zdid=1062>«. 18. 10.2009.
8. Erzar Majda. Pravice iz zavarovanja za starševsko varstvo.
URL=«<http://www.nedonosencek.net/pdf/pravice-zavarovanje.pdf>«. 18. 10. 2009.
9. MDDSZ. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. Družina.
URL=«http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/«. 18. 10. 2009.
10. MDDSZ. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. Družinski prejemki.

- URL=«http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/starsevsko_varstvo_in_druzinski_prejemki/druzinski_prejemki/«. 18. 10. 2009.
11. MDDSZ. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. Uskladitev zneskov družinskih prejemkov.
URL=«http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/starsevsko_varstvo_in_druzinski_prejemki/uskladitev_zneskov_druzinskih_prejemkov/«. 18. 10. 2009.
  12. MDDSZ. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. Zavarovanje za starševsko varstvo in pravice, ki izhajajo iz tega.
URL=«http://www.mddsz.gov.si/si/starsevsko_varstvo_in_druzinski_prejemki/zavarovanje_za_starsevsko_varstvo_in_pravice_ki_izhajajo_iz_tega/«. 18. 10. 2009.
  13. MDDSZ. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. Starševsko nadomestilo.
URL=«http://www.mddsz.gov.si/si/starsevsko_varstvo_in_druzinski_prejemki/zavarovanje_za_starsevsko_varstvo_in_pravice_ki_izhajajo_iz_tega/starsevsko_nadomestilo/«. 18. 10. 2009.
  14. Perspektive novega očetovstva v Sloveniji: vpliv mehanizma očetovskega dopusta na aktivno očetovanje.
URL=«http://www.uem.gov.si/fileadmin/uem.gov.si/pageuploads/ocka_povzetek_slo_ang_pdf«. 18. 10. 2009.
  15. Ringarajine iskrice, november 2008.
URL=«http://www.ringaraja.net/posvojiteljski_dopust_1204.html«. 18. 10. 2009.
  16. dr. Ramovš Jože. Delo.
URL=«http://www.mavrica.net/delo_clanek_484.html«. 18. 10. 2009.
  17. Spremembe na področju starševskega varstva in družinskih prejemkov.
URL=«http://www.ringaraja.net/spremembe-na-podrocju-starsevsekga-varstva-in-druzinskih-prejemkov_782.html«. 18. 10. 2009.
  18. Sodna praksa. Sodstvo Republike Slovenije.
URL=«<http://odlocitve.us-rs.si/usrs/us-odl.nsf/o/B3942FDA86A64B78C125717200288E4A>«. 25. 02. 2010.
  19. Uredništvo Ringaraja.net.
URL=«http://www.ringaraja.net/otroski-dodatek_74.html«. 18. 10. 2009.
  20. Zakon o družinskih prejemkih (ZDPre). Ur.l. RS, št. 65/1993, 71/1994, 73/1995, 26/1999, 97/2001 – ZSDP.

21. Ustna pomoč generalne direktorice Direktorata za družino, mag. Ane Vodičar.

SEZNAM TABEL

1. Tabela 2: Zneski otroških dodatkov.....	33
--	----

SEZNAM UPORABLJENIH OKRAJŠAV

RS	Republika Slovenija
ZDR	Zakon o delovnih razmerjih
ZZZDR	Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih
ZSDP	Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih

IZJAVA O AVTORSKEM DELU IN NAVEDBA LEKTORJA

Spodaj podpisana Katja Možina izjavljam, da je to diplomsko delo moje avtorsko delo, ki sem ga napisala pod mentorstvom dr. Zvoneta Vodovnika in dovoljujem, da se objavi na internetu.

Diplomsko delo je lektorirala ga. Anita Leskovar, prof. slo., dne 14. 04. 2010.